

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Diplomová práce

**AMERICKÁ ARMÁDA V PLZNI 1945 A JEJÍ OBRAZ
V DOBOVÉM TISKU**

Michal Peleška

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historická studia

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Americká armáda v Plzni 1945 a její obraz v dobovém
tisku**

Michal Peleška

Vedoucí práce:

Doc. Mgr. Markéta Křížová, Ph.D.

Externí vyučující katedry historických věd

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013.....

Obsah

1.	Úvod	2
2.	Vstup USA do války	4
3.	Z Normandie do Plzně	9
4.	Američtí vojáci v Plzni (květen - listopad 1945)	13
5.	Situace českého tisku v období těsně po II. svět. válce	15
6.	Oslavy, přehlídky a návštěvy významných osobností	20
7.	Dokonalá armáda	28
8.	Veřejné sportovní aktivity	33
9.	Kultura a společenské akce	41
10.	Zázračný lék penicilin	51
11.	Závěr	54
12.	Resumé	56
13.	Prameny a literatura	57

1. Úvod

Hlavním úkolem následující práce bylo pokusit se ukázat, jakým způsobem informoval dobový regionální i celostátní tisk o přítomnosti americké armády na území Plzně v roce 1945. Z časového hlediska se zde věnuji období od května do listopadu 1945, které je současně také dobou vymezující poválečný pobyt jednotek americké armády v Československu.

Základní použitou metodu představovala kvalitativní textová analýza. Určitou inspiraci z hlediska úhlu pohledu na americkou armádu v Čechách mi poskytla rovněž studie „Stereotyp nebo obraz druhého?“ L. Klusákové.¹ Některé poznatky, které jsou obsažené v uvedené studii, jsem využil také s ohledem na to, že poválečnou přítomnost Američanů v oblasti jihozápadních Čech lze do značné míry chápat i jako přítomnost „těch druhých“. Američtí vojáci k nám totiž přicházeli z odlišného sociálního, ekonomického a kulturního prostředí. Vzájemná rozdílnost a určitý odstup mohly způsobovat, že američtí vojáci budou na stránkách českého tisku vnímání poněkud stereotypně a tyto stereotypy budou zároveň ovlivňovat české veřejné mínění. Čechům navíc porovnávání sebe sama ve srovnání s Američany umožňovalo uvědomovat si výrazněji svou vlastní identitu. Přestože seznámení se s touto a i s některými dalšími studiemi, které se zabývají zkoumáním obrazů „druhých“², do značné míry ovlivnilo rozdělení a tematický obsah následujících kapitol, v rámci vlastní práce jsem tento úhel pohledu důsledně nepoužíval.

Jako primární zdroje výzkumu obrazu americké armády v Plzni roku 1945 jsem použil periodika nacházející se ve sbírkách novin Studijní a vědecké knihovny plzeňského kraje, Státního oblastního archivu v Plzni,

---

¹ KLUSÁKOVÁ, Luďa, *Stereotyp nebo obraz druhého?* In: Luďa Klusáková, (ed.), *Obraz druhého v historické perspektivě*. Studia historica XLI, AUC – Philosophica et historica 1/1995, Praha 1997, s. 7 - 10.

² KLUSÁKOVÁ, Luďa, KŘÍŽOVÁ, Markéta, KUBIŠ, Karel, ŘEZNÍK, Miloš, TINKOVÁ, Daniela, *Namísto úvodu: „My“ a „oni“ - náčrt teoretické reflexe problematiky*. In: Kubiš, K. (ed.), *Obraz druhého v historické perspektivě II. Identity a stereotypy při formování moderní společnosti*. Studia historica LII, AUC – Philosophica et historica 5/1999, Praha 2003, s. 11 - 28.

Archivu města Plzně a Národní knihovny České republiky. Některé informace o složení regionálního tisku jsem čerpal ze starších bibliografických příruček.³ Prováděný výzkum postihl, s výjimkou podnikových časopisů, prakticky celé tehdejší spektrum regionálního tisku. Současně do něj byly zahrnuty i některé vybrané celostátní deníky.

Z oblasti regionálního tisku jsou zde zastoupeny deníky Pravda, Nový den, Svobodný směr a týdeníky Zprávy ONV v Plzni, Hovoří Plzeň a Stráž českého západu. Z celostátních listů jsem se zaměřil výhradně na deníky českých politických stran, které byly zastoupeny v Národní frontě. Jednalo se o Rudé právo (deník Komunistické strany Československa), Právo lidu (deník Československé sociální demokracie), Svobodné slovo (deník Československé strany národně socialistické) a Lidovou demokracii (deník Československé strany lidové). V rámci průzkumu celostátních deníků byly pro účely této práce nejpodstatnější jejich regionálně zaměřené strany. Ovšem pouze za předpokladu, že se v nich podobně zaměřené strany vůbec nacházely.

Zjištěné poznatky jsem v některých, byť spíše ojedinělých, případech konfrontoval s archivními prameny, uloženými v plzeňských archivech. Jednalo se archivní fondy „Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950“ Státního oblastního archivu v Plzni a „Sbírku písemností, které předal americký velvyslanec plzeňskému primátorovi dne 5. 5. 2007“ z Archivu města Plzně.

Přesné rozvržení jednotlivých kapitol bylo určeno až teprve v průběhu postupného zpracovávání obsahu novinových článků, tak aby bylo možné zahrnout většinu z nejzajímavějších novinových zpráv, které se na téma poválečné přítomnosti americké armády v Plzni objevily. Události obsažené v kapitole „Oslavy, přehlídky a návštěvy významných osobností“ byly zároveň z důvodu větší přehlednosti seřazeny chronologicky.

Do citovaných textů jsem nijak nezasahoval a uvádím je zde v jejich autentické podobě. Neopravoval jsem ani některé starší pravopisné tvary. Drobné úpravy jsem učinil pouze v těch případech, kde kvůli chybějícím

---

³ FABIAN, František, *Bibliografie časopisů Západočeského kraje*, Plzeň 1961; VYSOKÁ, Ludmila, *Soupis periodik vydávaných v Plzni 1835 – 1974*, Plzeň 1983.

nebo nevhodně umístěným čárkám docházelo k výraznému narušení srozumitelnosti citovaného textu.

2. Vstup Spojených států amerických do války a otevření „druhé“ fronty v Evropě

Vztah USA k okolnímu světu v meziválečném období probíhal ve znamení politiky izolacionismu. Izolacionisticky zaměřený přístup v americké zahraniční politice přetrvával i po vypuknutí 2. světové války, kdy většina Američanů stále ještě upřednostňovala taková řešení, která by byla v souladu s jejich představou o válečné neangažovanosti jejich země.⁴ Přispělo k tomu jistě i rozsáhlé senátní vyšetřování z let 1934 – 1937, jehož výsledky se snažily zpochybnit oficiálně prezentované důvody americké aktivní účasti v bojích 1. světové války, tou dobou v paměti současníků stále ještě neobyčejně živé. Zmiňované vyšetřování nakonec v podstatě dospělo k závěru, že „strýček Sam“ naletěl „obchodníkům se smrtí“.⁵

Okamžitou reakcí prezidenta F. D. Roosevelta na začátek války v Evropě bylo vyhlášení neutrality Spojených států amerických.⁶ Navíc již ve druhé polovině září 1939 proběhlo první konzultativní shromáždění ministrů zahraničních věcí zemí amerického kontinentu. Jednání v Panamě přijalo dekret o neutralitě západní polokoule a současně také deklaraci o vytvoření bezpečnostního pásma podél pobřeží amerického kontinentu.⁷ I přes snahu nezapojovat se do války docházelo postupně k intenzivnímu nárůstu výdajů na americkou obranu, což bylo jasně patrné zejména od roku 1940.⁸ Dne 16. září 1940 dokonce Kongres, poprvé ve své dosavadní

---

⁴ MATLOFF, Maurice, *Dějiny americké armády*, Praha 1999, s. 433.

⁵ TINDALL, George Brown, SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 1996, s. 592 - 593.

⁶ Prezident Roosevelt dal současně najevo i jistou vstřícnost vůči západním demokraciím, když ukončil embargo na prodej střeliva válčícím státům (viz MATLOFF, s. 434). Zároveň v jednom z tehdejších rozhlasových pořadů prohlásil, že nežádá po Američanech, aby zůstali neutrální i ve svých myslích (viz TINDALL, SHI, s. 595).

⁷ NÁLEVKA, Vladimír, *Druhá světová válka*, Praha 2003, s. 97.

⁸ TINDALL, SHI, *Dějiny Spojených států amerických*, s. 596.

historii, schválil mírovou brannou povinnost pro všechny muže ve věku od jedenadvaceti do pětatřiceti let.⁹

V té době již ve Spojených státech amerických probíhaly silné názorové střety mezi „internacionalisty“, dle jejichž názoru byla pomoc bojující Velké Británii zcela v souladu se zájmy americké národní bezpečnosti a mezi „izolacionisty“. „Izolacionisté“ byli naopak skupinou stavějící se proti jakékoli americké účasti ve válce. Jejich stoupenci vinili prezidenta F. D. Roosevelta ze snahy zatáhnout Spojené státy do zbytečné války. Prezident Roosevelt na to reagoval prohlášením: „*Vaši chlapci nebudou vysláni do jakékoliv cizí války*“¹⁰ a při jiné příležitosti dokonce pronesl výrok o tom, že: „*tato země nevstoupí do války*“¹¹.

Po svém třetím zvolení do úřadu amerického prezidenta začal F. D. Roosevelt stále naléhavěji varovat před možnými důsledky, které by s sebou přinesla, v té době stále ještě poměrně reálná hrozba porážky Velké Británie. Iniciativa na pomoc spojencům vedla Roosevelta začátkem roku 1941 k předložení zákona, který po schválení Kongresem umožňoval všem státům válčícím proti Ose, aby jim byly poskytovány zbraně formou „půjčky a pronájmu“ (Lend-Lease Act).¹² Vedle válečné pomoci poskytnuté Velké Británii byla první zemí, které se dostalo podobné americké podpory Čína.¹³ Od listopadu 1941 patřil do rozsáhlého programu válečné pomoci rovněž Sovětský svaz, jemuž byly během 2. světové války poskytnuty americké dodávky v celkové výši jedenácti miliard dolarů.¹⁴ Spojené státy americké zároveň v srpnu 1941 spolupodepsaly Atlantickou chartu (Atlantic Charter), nepřipouštějící územní změny: „*jež neodpovídají svobodně vyjádřeným přáním příslušných národů*“¹⁵ a významným způsobem se tak zapojily do boje proti mocnostem Osy, již v době, kdy ještě oficiálně nebyly ve válečném stavu.

Krátce po německém útoku na Sovětský svaz uskutečnili vojáci americké armády preventivní vylodění v Grónsku, aby tak tento rozlehlý

---

⁹ TINDALL, George Brown, SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 1996, s. 597.

¹⁰ Tamtéž, s. 597.

¹¹ Tamtéž, s. 597.

¹² CAMPBELL, John, *Druhá světová válka*, Praha 1995, s. 35.

¹³ TINDALL, SHI, *Dějiny Spojených států amerických*, s. 598.

¹⁴ NÁLEVKA, Vladimír, *Druhá světová válka*, Praha 2003, s. 122.

¹⁵ CHURCHILL, Winston, *Druhá světová válka*, III. díl, Praha 1993, s. 437.

ostrov ochránili před případnou německou invazí a vybudovali zde strategicky důležité letecké základny. V průběhu léta byly zároveň vojáky USA posíleny britské jednotky umístěné na Islandu.¹⁶ 30. října 1941 došlo k potopení amerického torpédoborce německou ponorkou U-522¹⁷. Tento a celá řada dalších incidentů v Atlantském oceánu, při kterých byly německým válečným námořnictvem ohrožovány americké lodě, vyvolávaly odezvu jednak v zapojování amerického námořnictva do ochrany dopravního loďstva a postupně i k dalšímu pozvolnému omezování americké neutrality. Kongresem prováděné úpravy zákonů o neutralitě vedly nakonec v podstatě až k jejich úplnému zrušení v listopadu 1941.¹⁸ Tehdy již izolacionisticky zaměřená politika neměla podporu ani u většiny americké společnosti.¹⁹

V neděli 7. prosince 1941 vyústily předchozí dlouhodobě napjaté vztahy mezi Japonskem a USA v japonský útok na základnu americké tichomořské flotily Pearl Harbor. Tento den, který F. D. Roosevelt ve svém projevu v Kongresu označil jako „*den hanby*“²⁰, s definitivní platností ukončil diskuze o americké neutralitě a zapříčinil vstup Spojených států amerických do II. světové války. 11. prosince 1941 vyhlásilo válku Spojeným státům také Německo a Itálie.²¹

První úvahy o otevření druhé fronty na západě, jejímž účelem mělo být vázání části německých sil, které by následně nemohly být nasazeny na východní frontě proti Sovětskému svazu, se objevily nejpozději během jara 1942. Komuniké z 11. června téhož roku, vzešlé z návštěvy sovětské Molotovovy mise v Londýně a Washingtonu ohlašovalo, že „*v průběhu rozhovorů bylo dosaženo plné shody v názoru na to, že je naléhavě nutné vytvořit druhou frontu v Evropě v roce 1942*“.²² Britskou spolupráci na vylodění ve Francii měli přímo v Londýně zajistit generál George Marshall a prezidentský zmocněnec Harry Hopkins. Avšak britská vláda v čele s premiérem Winstonem Churchillem, s ohledem na své zahraničně

---

¹⁶ MATLOFF, Maurice, *Dějiny americké armády*, Praha 1999, s. 437.

¹⁷ NÁLEVKA, *Druhá světová válka*, s. 103.

¹⁸ TINDALL, George Brown, SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 1996, s. 599.

¹⁹ MATLOFF, Maurice, *Dějiny americké armády*, Praha 1999, s. 437.

²⁰ KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha – Plzeň 1996, s. 251.

²¹ TINDALL, SHI, *Dějiny Spojených států amerických*, s. 604.

²² NÁLEVKA, Vladimír, *Druhá světová válka*, Praha 2003, s. 123.

politické zájmy, dlouhou dobu upřednostňovala vylodění v oblasti Středozemního moře.²³

Pod britským vlivem a na základě aktuálního vývoje na frontách došlo nakonec i k odložení plánované operace „Sledgehammer“, spočívající v útoku přes Lamanšský průliv.²⁴ Namísto toho bylo upřednostněno vylodění spojeneckých jednotek v severní Africe, uskutečněné 8. listopadu 1942 vojáky anglo-americké 1. armády (operace „Torch“).²⁵

Katastrofálně a s neočekávaně vysokými ztrátami skončil předcházející útok na přístav Dieppe, který 19. srpna 1942 uskutečnily vojenské jednotky složené převážně z příslušníků kanadské armády (operace „Jubilee“).²⁶ Neustále oddalované vytvoření druhé fronty v Evropě vyvolávalo silnou a trvalou kritiku ze strany hlavního sovětského představitele J. V. Stalina, což se výrazně projevilo například i během návštěvy Winstona Churchilla v Moskvě, která proběhla za účasti velvyslance Spojených států Averella Harrimana ve dnech 12. - 17. srpna 1942.²⁷ Sovětská kritika a nekonečná řada dalších jednání, vedla postupně k přijetí společného americko-britského závazku na otevření druhé fronty v roce 1943. Původně plánovaná operace „Round-up“ však nebyla uskutečněna.²⁸

K otevření druhé fronty v Evropě v roce 1943 přeci jen došlo, ačkoli ne způsobem, který by v plné míře odpovídal představám a požadavkům Sovětského svazu. 10. července 1943 uskutečnila 15. skupina spojeneckých armád pod velením generála Alexandera vylodění na Sicílii (operace „Husky“). Nepříliš účinný odpor italské armády vedl k tomu, že již 22. července mohlo být obsazeno Palermo a 16. srpna 1943 převzali spojenci kontrolu nad celým ostrovem. Průběh operace „Husky“ navíc

---

²³ MATLOFF, *Dějiny americké armády*, s. 457.

²⁴ NÁLEVKA, *Druhá světová válka*, s. 124.

²⁵ CAMPBELL, John, *Druhá světová válka*, Praha 1995, s. 69.

²⁶ HASKEW, Michael E., *Organizace a bojiště západních spojeneckých vojsk ve 2. světové válce*, Praha 2011, s. 129.

²⁷ NÁLEVKA, Vladimír, *Druhá světová válka*, Praha 2003, s. 125.

²⁸ KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha - Plzeň 1996, s. 316.

výrazným způsobem přispěl k odstoupení a následnému zatčení Benita Mussoliniho.²⁹

I přes probíhající boje na italském území, kde v průběhu druhé poloviny ledna 1944 došlo k dalšímu spojeneckému vylodění u Anzia (operace „Shingle“),³⁰ přetrvávala naléhavá potřeba na otevření další rozsáhlé protiněmecké fronty ve Francii. Plány na otevření, nyní již pouze tzv. „druhé“, fronty v Evropě se staly důležitým bodem konference v Teheránu.³¹ Také zde Velká Británie zprvu preferovala aktivity směřované do oblasti jihovýchodní Evropy, ale nakonec byla nucena respektovat představy Sovětského svazu a USA, které počítaly s variantou překročení kanálu La Manche.³²

K předpokládanému vylodění na pobřeží Francie mělo původně dojít již v květnu 1944. Konečné posunutí termínu na červen bylo způsobeno navýšením počtu původně plánovaných divizí a vhodnějšími meteorologickými podmínkami pro využití letectva.³³ Vrchním velitelem připravované operace „Overlord“³⁴ byl jmenován generál Dwight D. Eisenhower, který byl přípravami této neobyčejně složité a náročné vojenské operace plně zaneprázdněn již od ledna 1944.³⁵ První část rozsáhlé vylodovací operace v Normandii proběhla 6. června 1944 (DAY-D). Do konce měsíce bylo na opačnou stranu Lamanšského průlivu přepraveno přes jeden milion vojáků, 586 000 tun zásob a 177 000 vozidel.³⁶ Úspěšné vylodění spojeneckých vojsk v severní Francii zásadním způsobem přispělo ke konečné porážce nacistického Německa a tím i k ukončení II. světové války v Evropě.

---

²⁹ NÁLEVKA, *Druhá světová válka*, s. 156 - 157.

³⁰ HASKEW, *Organizace a bojiště západních spojeneckých vojsk ve 2. světové válce*, s. 118.

³¹ KEEGAN, *Druhá světová válka*, s. 354 -375.

³² TINDALL, SHI, *Dějiny Spojených států amerických*, s. 613.

³³ EISENHOWER, Dwight D., *Invaze do Evropy*, Praha 1994, s. 208.

³⁴ Označení „Overlord“ pro invazi do severozápadní Evropy bylo přijato na konferenci „Trident“, která se konala v průběhu května 1943 ve Washingtonu (viz KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha - Plzeň, 1996, s. 373).

³⁵ EISENHOWER, *Invaze do Evropy*, s. 198.

³⁶ MATLOFF, Maurice, *Dějiny americké armády*, Praha 1999, s. 502.

3. Z Normandie do Plzně

Po úspěšně zvládnutém vylodění v Normandii mohla spojenecká vojska pokračovat v dalším osvobozování francouzského území. Odpor dezorganizovaných německých jednotek na přechodnou dobu zeslábl a situaci Němců výrazně zkomplikovalo vylodění dalších amerických a francouzských jednotek v jižní Francii 15. srpna 1944 (operace „Dragoon“). Zatímco německé ozbrojené síly na jihu Francie byly postupně likvidovány, k čemuž rozhodující měrou přispělo obklíčení dvaceti divizí Wehrmachtu u Falaise³⁷, na severozápad odtud došlo 25. srpna 1944 k osvobození Paříže.

Hlavní překážkou nečekaně rychle postupujících spojeneckých armád se v té době stávaly především zásobovací potíže v důsledku neúměrného a zpočátku nepředpokládaného prodloužení zásobovacích linií.³⁸ I přes tyto a některé další potíže, nebyl postup na východ zastaven a angloamerická vojska se již pomalu začala připravovat na pokus o prolomení obávané „Siegriedovy linie“ a zároveň na překročení řeky Rýna. Překvapivý pokus o přiblížení se k této strategicky nesmírně důležité řece, pomocí rozsáhlé výsadkové operace (operace „Market-Garden“), ztroskotal v září 1944 poblíž holandského města Arnhem.

V prosinci 1944 využili Němci slabého místa v americké obraně, když uskutečnili překvapivou a mohutnou ofenzivu v Ardenách.³⁹ Tato vojenská operace, v americké vojenské historiografii označovaná jako „bitva o výběžek“⁴⁰, se i přes počáteční dílčí úspěchy Němců naštěstí nezdařila, neboť Američané v uvedeném prostoru zmobilizovali všechny dostupné síly a průnik německé armády se jim podařilo zastavit. Navíc Wehrmacht během bojů v Ardenách, které se táhly až téměř do konce ledna 1945, utrpěla výrazné ztráty, které se jí pak v dalším průběhu války již nepodařilo nahradit.

---

³⁷ KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha - Plzeň 1996, s. 409.

³⁸ EISENHOWER, *Invaze do Evropy*, Praha 1994, s. 273.

³⁹ Operace Wacht am Rhein (česky Stráž na Rýně).

⁴⁰ The Battle of the Bulge.

Do tvrdých bojů v Ardenách se na americké straně intenzivně zapojili i mnozí z vojáků, jejichž náročná cesta po bojištích západní fronty skončila později v Plzni. Jednalo se zejména o příslušníky 2. pěší divize. Tato jednotka s odznakem tvořeným hlavou indiána, umístěného v bílé pěticípé hvězdě, patřila k nejzkušenějším americkým formacím. Skládala se převážně z ostřílených vojáků, vycvičených pro útočné akce v Porúří.⁴¹ Již od prvních hodin bitvy v Ardenách musela divize čelit silnému náporu nepřítele, kdy na její pozice zaútočily dvě německé pěší divize a jedna divize pancéřových granátníků. Jednotky útočníka byly v tomto prostoru navíc podporovány několika prapory elitních tankových jednotek.⁴² O míře zapojení 2. pěší divize a o jejím podílu na vítězství v Ardenách svědčí také její vysoké ztráty, které v průběhu celé bitvy dosáhly počtu 2137 mrtvých a raněných.⁴³

V další fázi bojů již k žádnému podobně rozsáhlému ozbrojenému střetu nedošlo a spojence v jejich dalším postupu nezastavila ani „Siegfriedova linie“. Přejít přes řeku Rýn byl výrazně usnadněn zásluhou včasného obsazení doposud nezničeného mostu u Remagenu. Během následujícího postupu Německem osvobodila americká armáda několik koncentračních táborů, včetně koncentračního tábora Buchenwald. Generál Patton, do jehož 3. armády patřily jednotky, které do tábora vstoupily jako první, označil svůj tehdejší dojem z návštěvy Buchenwaldu za vůbec nejstrašnější pohled, jaký si bylo možné představit.⁴⁴

Odpor nacistické Třetí říše v následujících dnech sice zvolňoval, ale rozhodně neustával. Určité marné naděje na obrát, jejich v té době již v podstatě zcela beznadějně situace, vyvolala u nacistických vůdců smrt amerického prezidenta F. D. Roosevelta 12. dubna 1945. O den později nařídil velitel 12. skupiny armád, generál O. N. Bradley, zastavení postupu jednotek 3. armády na linii Bayreuth – Hof – Plavno – Cvikavská Mulda (Zwickauer Mulde).⁴⁵ Po zreorganizování svého týlu vyrazila 22. dubna 3. armáda generála Pattona k postupu podél Dunaje.⁴⁶ Během podunajského

---

⁴¹ ARNOLD, James R., *Ardeny 1944, Hitlerův poslední pokus na Západě*, 2011, s. 35.

⁴² BROOKS, Thomas F., *Hello boys! : Cesta V. sboru US Army z Louisiany do Plzně*, Praha 1996, s. 129.

⁴³ Tamtéž, s. 140.

⁴⁴ PATTON, George, S., *Válka mýma očima*, Praha 1992, s. 245.

⁴⁵ KOKOŠKA, Stanislav, *Ztracené vítězství*, In: *Nultá hodina?*, Praha 2011, s. 37.

⁴⁶ EISENHOWER, s. 364.

tažení jižním Německem se určité krajní části amerických jednotek dostávaly do střetů s nepřítelem i na českém území. V rámci těchto střetů došlo k osvobození Tachova (2. května), Přimdy a Mariánských lázní (4. května). Ve stejný den kapitulovala ve Všerubech i obávaná 11. taková divize generálmajora von Horsta.⁴⁷ Celá fáze tažení byla ukončena na samém počátku května, kdy zároveň došlo na jih od prostoru 3. armády k setkání mezi 7. armádou a uskupeními 5. armády, která postupovala z Itálie. Strategický význam setkání obou armád a zejména předchozí úspěšná činnost 7. armády, měly nepochybně vliv i na další operační činnost vojáků generála Pattona⁴⁸, pod jehož velení byly teprve až na přelomu dubna a května zařazeny i divize V. sboru. Divize, které o několik dní později osvobozovaly Plzeň.

Mezitím 18. dubna, v operačním prostoru XII. sboru, překročila americká průzkumná hlídka hranice prvorepublikového Československa a objevila se v obci Rossbach (Hranicích). V Rossbachu žili však tehdy převážně sami Němci, kteří vojáky předsunutě hlídky rozhodně nijak nadšeně nevíтали.⁴⁹ XII. sbor v následujících dnech pokračoval ve své aktivitě v oblasti ašského výběžku, takže již 20. dubna obsadila 90. pěší divize město Aš a po silném odporu kapituloval také Cheb (26. dubna).

4. května 1945 generál Eisenhower učinil rozhodnutí k uskutečnění útoku směřovaného do oblasti českého vnitrozemí.⁵⁰ O předpokládaném postupu na linii Karlovy Vary - Plzeň - České Budějovice současně informoval generální štáb Rudé armády. Oznámil také, že bude-li to aktuální situace vyžadovat je v krajním případě připraven postoupit až na linii, tvořenou řekami Vltavou a Labem. Sověti mu ovšem poměrně tvrdě a jasně odpověděli, aby v žádném případě nepostupoval za původně vymezenou linii. Zdůrazňovali, že by v důsledku již započaté pražské operace Rudé armády mohlo dojít k nežádoucímu pomíchání sovětských a amerických vojsk, kterého se, jak Rusové dobře věděli už z předchozí korespondence, Eisenhower velmi obával.⁵¹ Pravým důvodem sovětského

---

⁴⁷ *Draze zaplacená svoboda : Osvobození Československa 1944 - 1945, II.*, Praha 2009, s. 241.

⁴⁸ KOKOŠKA, s. 50.

⁴⁹ *Draze zaplacená svoboda, II.*, s. 239.

⁵⁰ JAKL, Tomáš, *Květen 1945 v českých zemích*, Praha 2004, s. 50.

⁵¹ KOKOŠKA, s. 52.

stanoviska, bylo ovšem především rozhodnutí J. V. Stalina dovršit osvobození Československa vlastními silami, což by v budoucnu umožňovalo výrazné posílení vlivu Sovětského svazu ve střední Evropě a zároveň i vytvoření lepší pozice pro domácí komunistickou stranu.⁵² Američané si bohužel za dané situace nemohli dovolit sovětské zájmy ignorovat. V neposlední řadě také proto, že očekávali jejich aktivní pomoc ve válce proti Japonsku. Zůstává tedy smutným faktem že, zatímco pozice a dostatečný vojenský potenciál 3. armády umožňoval Američanům dobytí Prahy dříve, než by se k ní mohly dostat sovětské jednotky,⁵³ jejich vojáci a bojová technika nesměli překročit předem dohodnutou linii.

Složení 3. americké armády, v době těsně před vstupem na území jihozápadních Čech vypadalo následovně. Třetí armáda byla tvořena čtyřmi armádní sbory (V., XII., XX., III.) a dvěma samostatnými pěšími divizemi, které nebyly začleněny přímo ani do jednoho z výše uvedených sborů. Vojákům V. sboru velel generálmajor C. R. Huebner a sbor sestával dohromady z pěti divizí. Jednalo se o 9. obrněnou divizi generálmajora J. W. Leonarda, 16. obrněnou divizi brigádního generála J. L. Pierceho, 1. pěší divizi generálmajora C. Andruse, 2. pěší divizi generálmajora W. M. Robertsona a 97. pěší divizi brigádního generála M. B. Halseyho.⁵⁴

Se systematickým osvobozováním území jihozápadních Čech započala americká armáda, v tomto případě představovaná několika divizemi ze sestavy V. a XII. sboru, v průběhu dopoledních hodin dne 5. května 1945. Během dne byla osvobozena také významná západočeská města, Klatovy a Domažlice. Z Plzně bylo již záhy vysláno několik spojek, aby se v osvobozených městech pokusilo o navázání kontaktu s Američany.⁵⁵ Na základě obdržených informací nařídil velitel V. sboru generál Huebner, aby se 16. obrněná divize, dosud postupující ve druhém sledu, vydala v ranních hodinách 6. května na rychlý postup směrem k Plzni. Divize poté od Boru u Tachova postupovala přes Stříbro ve směru na Plzeň. Od Domažlic mířila o něco pomalejším tempem na pomoc západočeské metropoli také 2. pěší

---

⁵² NÁLEVKA, s. 262.

⁵³ GEBHARDT, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny Zemí koruny české, XV.b, 1938 – 1945*, Praha - Litomyšl 2007, s. 544.

⁵⁴ HASKEW, Michael, E., *Organizace a bojiště západních spojeneckých vojsk ve 2. světové válce*, Praha 2011, s. 180 – 181.

⁵⁵ PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře : Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995, s. 47.

divize. První američtí vojáci dorazili do města na soutoku čtyř řek již okolo osmé hodiny ranní.⁵⁶

4. Američtí vojáci v Plzni (květen – listopad 1945)

Jak již bylo řečeno na konci předchozí kapitoly, vojáci americké armády vstoupili do Plzně ráno 6. května 1945. Jednalo se o předsunuté jednotky 16. obrněné divize V. sboru 3. armády a stalo se tak zhruba někdy kolem osmé hodiny. Ve městě již v té době probíhalo protiněmecké povstání, ale povstalecké jednotky byly oproti dobře organizované německé posádce poměrně slabé. Vzhledem ke krajně napjaté situaci hrozilo reálné nebezpečí, že by zde mohlo dojít k rozsáhlému a zbytečnému krveprolití. Tomuto nebezpečí s definitivní platností zabránil až příchod Američanů.

Američtí vojáci později ve svých vzpomínkách nezřídka uváděli, že s podobně vřelého přivítání, jako od místního obyvatelstva, se jim v průběhu celé války dostalo pouze během osvobození Paříže. Brzy odpoledne si zřídil velitel 16. obrněné divize brigádní generál John Leonard Pierce svůj hlavní štáb v dnešním hotelu Slovan. V Plzni později sídlilo i velitelství V. sboru. Do večera prvního dne osvobození dorazili do města ještě vojáci 2. a 97. pěší divize. Dne 25. června 1945 byly jednotky V. sboru převeleny přes USA do oblasti Tichomoří a V. pěší sbor byl nahrazen XXII. sborem generála Ernesta N. Harmona (8. obrněná, 79. a 94. pěší divize). Ernest N. Harmon byl o několik dní později přijat na Pražském hradě u prezidenta republiky Edvarda Beneše.

Američtí vojáci se v době těsně po osvobození stali nedílnou součástí společenského, kulturního a také sportovního života města. Dne 15. června 1945 se v Plzni uskutečnila významná vojenská přehlídka za účasti prezidenta Beneše. Prezident Beneš v jejím rámci vyznamenal několik amerických důstojníků vysokými československými řády. Přítomen byl i

---

⁵⁶ Drazé zaplacená svoboda, II., s. 245.

generál Ludvík Svoboda. 3. americkou armádu mezi čestnými hosty zastupovali generálové John M. Devine a Hobart R. Gay. Další rovněž významná vojenská přehlídka se uskutečnila 4. července na počest oslavy amerického státního svátku Dne nezávislosti. Jejím průběhu přihlíželi generálové Ernest N. Harmon, Bohumil Boček a Alexej Semjonovič Žadov. Přesně o měsíc později 4. srpna 1945 se v Plzni uskutečnila návštěva amerického velvyslance Laurence Steinhardta. Ke slavnostnímu defilé amerických jednotek došlo také 18. srpna 1945, kdy tu proběhly oslavy ukončení 2. světové války v důsledku amerického vítězství nad Japonskem. Při této příležitosti bylo primátorem města Plzně Josefem Ullrichem dekorováno osm amerických důstojníků a poddůstojníků čestnými odznaky Svobodná Plzeň. Stalo se tak jako poděkování za zásluhy v boji o osvobození města.⁵⁷ Dne 27. července 1945 navštívil krátce západočeské město i nejvyšší velitel 3. armády, mnoha legendami opředený generál George Smith Patton. Nejednalo se sice o jeho jedinou návštěvu Plzně, avšak také ostatní Pattonovi návštěvy ve městě nebyly nijak dlouhé.

Během svého pobytu poskytovala americká armáda všestrannou a rozsáhlou pomoc válkou postiženému městu, opravovala poškozené silnice, mosty a sítě elektrického vedení. Předávala část materiálu ukořistěného Němcům. Ve velkém množství zapůjčovala automobily, darovala vlastní techniku nebo benzín pro potřeby místní správy. Její příslušníci také pomáhali v průběhu žní nebo při přepravě uhlí.

Slavnostní rozloučení s americkými vojáky se uskutečnilo 20. listopadu 1945. Jednalo se o oficiální rozloučení mezi americkou armádou a československými státními představiteli. Americkou armádu během rozloučení, které započalo na plzeňské radnici a pokračovalo na jižní straně náměstí Republiky, zastupovali generál Harmon a velvyslanec Steinhardt. Z významných osobností na straně ČSR je potřeba uvést zejména jednoho z tehdejších náměstků předsedy vlády Jána Ursínyho, ministra zahraničí Jana Masaryka nebo ministra národní obrany Ludvíka Svobodu. Přítomen byl i pražský primátor Petr Zenkl a generál Bohumil Boček. Po ukončení vojenské přehlídky byli někteří američtí důstojníci

---

⁵⁷ Zprávy ONV v Plzni, 24. 8. 1945, I/13, s. 2.

dekorováni československými řády. Několik vojáků československé armády při této mimořádné příležitosti obdrželo naopak vyznamenání od Američanů. O několik dní později (26. listopadu) se v Cizineckém domě Škodových závodů rozloučil s americkým důstojnickým sborem ještě ministr dopravy Antonín Hasal.

Štáb XXII. armádního sboru v čele se svým velitelem Ernestem N. Harmonem opustil Plzeň 30. listopadu 1945. Do roku 1947 působila v Plzni už pouze nepřilíš početná likvidační mise.⁵⁸

5. Situace českého tisku v období těsně po II. světové válce

V rámci obnovené poválečné republiky sice zůstala zachována právní kontinuita s předmnichovským Československem, avšak v oblasti politického a společenského života došlo k výrazným změnám. Jejich příčiny bylo možné spatřovat jednak v reakci na domácí události po roce 1938 a současně také v nové geopolitické situaci, která byla výsledkem právě ukončené 2. světové války.

Určujícím znakem pro dějiny Československa v období těsně po II. světové válce se stalo výrazné posílení levé části politického spektra. Základ politického systému třetí republiky tvořily politické strany zastoupené v Národní frontě. Jednalo se o Komunistickou stranu Československa, Československou sociální demokracii, Československou stranu národně socialistickou a Československou stranu lidovou. Na Slovensku působily ještě Komunistická strana Slovenska, Demokratická strana Slovenska, Strana slobody a Strana práce. Činnost ostatních politických stran (např. vlivné předválečné strany agrárníků⁵⁹ nebo slovenské Ľudové strany⁶⁰) nebyla povolena.⁶¹ Mocenský monopol

⁵⁸ PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře : Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995, s. 67.

⁵⁹ Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu

⁶⁰ Dřívější Hlinkova slovenská ľudová strana

Národní fronty, vedle prakticky neexistující opozice, posilovala také absence její veřejné kontroly či kritiky. K charakteristickým prvkům dané doby patřilo i tabuizování určitých témat. Naprosto nepřijatelnou se jevila kritika Sovětského svazu nebo zaujímání negativních postojů vůči prezidentu republiky Edvardu Benešovi.⁶²

Souhrnné množství deníků vydávaných v průběhu druhé poloviny roku 1945 nedosahovalo ani zdaleka počtů, jež byly obvyklé na konci první republiky. Výrazný pokles počtu vydávaných tiskovin způsobila řada poměrně razantních protektorátních úsporných opatření a stav z předválečného období již nebyl obnoven ani po ukončení války. O propastném rozdílu v počtech vydávaných titulů svědčí skutečnost, že zatímco v roce 1938 vycházelo v českých zemích téměř 150 různých deníků, v prvním poválečném roce již jejich celkový počet činil pouhých 31.⁶³

Povolení vydávat vlastní tisk v poválečném období bylo udělováno státem uznaným politickým stranám, státním úřadům, veřejnoprávním institucím, veřejně prospěšným organizacím nebo ostatním masovým a zájmovým organizacím, které prokázaly, že jejich vydávání se děje ve veřejném zájmu.⁶⁴ Takto vymezený okruh potenciálních vydavatelů tisku odrážel v té době poměrně hojně deklarovanou představu, že tisk již nadále nemá být předmětem soukromého podnikání. Představa tisku jako nezávislého média byla rovněž opuštěna a prvořadým úkolem se stalo jeho využití jako nástroje určeného výhradně k prosazování státních zájmů.⁶⁵

Skladba vydávaných novin doznala v období po osvobození mnoha výrazných změn. V první řadě byla ukončena existence některých listů z doby protektorátu, včetně veškerého německého tisku. Vycházet nesměly ani listy se zaměřením na bulvár. Jiná původně protektorátní nebo prvorepubliková periodika sice pokračovat mohla, ovšem pouze za

---

⁶¹ KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945 -1948*, Praha 1991, s. 28.

⁶² *Draze zaplacená svoboda*, II., Praha 2009, s. 266.

⁶³ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr, *Dějiny českých médií 20. století*, Praha 2010, s. 117.

⁶⁴ BEDNAŘÍK, Petr, CEBE, Jan, *Řízení českých médií v letech 1945 – 1948*. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada C - Literární historie, číslo 1 - 4, ročník 51 (2006), s. 34.

⁶⁵ *Dějiny českých médií 20. století*, s. 115.

předpokladu změny názvu. České slovo (ústřední deník Československé strany národně socialistické) tak bylo přejmenováno na Svobodné slovo a podobným způsobem došlo i k přejmenování ústředního deníku Československé strany lidové Lidových listů na Lidovou demokracii. Nově se objevují také tituly, které v průběhu německé okupace nesměly legálně vycházet. K nim se řadilo Rudé Právo, ústřední deník Komunistické strany Československa, list Československé obce legionářské Národní osvobození či ústřední deník Československé strany sociálně demokratické Právo lidu. Vzniká také poměrně značný počet deníků úplně nových. Již v květnu 1945 se objevují Práce (list Revolučního odborového hnutí) a Mladá Fronta (list Svazu české mládeže). O něco později, ještě v témže roce, začínají vycházet Zemědělské noviny, které se stávají deníkem Jednotného svazu českých zemědělců nebo také list Sdružení kulturních organizací Svobodné noviny.⁶⁶ Typický pro tehdejší deníky v porovnání s dneškem byl poměrně velký formát, malé množství stran (noviny měly zpravidla podobu většího dvojlistu). Většina tehdejších deníků obvykle vycházela každý den včetně neděle, nikoli ovšem v pondělí.

Na vydávání regionálního tisku se podílely především jednotlivé politické strany nebo politické orgány.⁶⁷ Ohledně tehdejších regionálních periodik vydávaných v Plzni je možné uvést deníky Pravda (deník KSČ, první číslo vyšlo 6. 5. 1945), Nový Den (deník Československé sociálně demokratické strany dělnické; předchůdcem listu byl deník Nová Doba; první číslo Nového Dne vyšlo 16. 5. 1945), týdeníky Stráž českého západu (krajinský týdeník Československé strany lidové; jednalo se o volné pokračování Českého západu), Hovoří Plzeň (týdeník Plzeňského rozhlasu, který v roce 1945 vydával rozhlasový odbor ONV Plzeň; první číslo vyšlo 16. 6. 1945) nebo Zprávy Okresního národního výboru Plzeň (týdeník ONV Plzeň; první číslo vyšlo 1. 6. 1945). Objevují se i podnikové časopisy určené pro zaměstnance jako Škodovák nebo Zprávy ČSD Plzeň.⁶⁸ Součástí některých celostátních listů byly regionálně zaměřené přílohy. Například část poslední strany Svobodného slova byla vyhrazena pro Západočeské

---

⁶⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*, Praha 2011, s. 232 - 234.

⁶⁷ *Dějiny českých médií*, s. 232 - 234.

⁶⁸ FABIAN, František, *Bibliografie časopisů Západočeského kraje*, Plzeň 1961.

Svobodné slovo. Západočeská regionální příloha Rudého Práva nazvaná Rudé Právo českého západu se objevuje až 14. listopadu 1945.⁶⁹

Silný vliv na situaci v českém tisku měla posílená role Komunistické strany Československa, která prosazovala výraznou politickou a kulturní orientaci na Sovětský svaz. Komunisté ovládali nově zřízené ministerstvo informací, v jehož kompetenci byla správa médií. V čele ministerstva informací stál bývalý dlouholetý redaktor Rudého Práva a člen užšího vedení strany Václav Kopecký. V rámci ministerstva byly zřízeny odbory filmový, rozhlasový, publikační, tiskový, informační a odbor pro kulturní a informační styky se spřátelenými národy. Vedením odboru tisku byl pověřen František Bauer.⁷⁰ Prostřednictvím nově vytvořeného ministerstva mohla KSČ výrazně ovlivňovat i systém fungování periodik. Ačkoli předválečné tiskové zákony zůstaly v platnosti, dřívější způsob systému dohledu nad médii nebyl příliš uplatňován⁷¹ a strana k získávání svého vlivu nad sdělovacími prostředky používala spíše jiných metod. Faktická absence oficiálně ustanovených cenzurních orgánů jí zároveň umožňovala i různá propagandisticky výhodná prohlášení o svobodném československém tisku. Komunisty ovládané ministerstvo informací v čele s Václavem Kopeckým sdělovalo, že domácímu tisku pouze dodává instrukce o čem psát, avšak neurčuje mu již jakým způsobem.⁷²

Pro ovlivňování tištěných médií na základě vlastních představ použilo ministerstvo informací hned několik nástrojů. V první řadě se jednalo o přeregistraci veškerých titulů, která probíhala již od května 1945. V rámci přeregistrace nebylo povoleno vydávání některých tiskovin a skladba denního tisku doznala, jak již bylo podrobněji popsáno na jiném místě, výrazných změn. Ministerstvo informací k prosazování svých zájmů dovedně využívalo i problémů spojených s dodávkami novinového papíru. Centrální přerozdělování novinového papíru totiž umožňovalo provádět záměrné zvýhodňování některých vydavatelů.⁷³ Svůj vliv na média dokázali

---

⁶⁹ Rudé Právo, 14. 11. 1945, XXV/160, s. 4.

⁷⁰ Řízení českých médií v letech 1945 – 1948, s. 33 - 34.

⁷¹ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan, *O cenzuře v Československu v letech 1945 – 1956*, Praha 1994, s. 8.

⁷² *Dějiny českých médií 20. století*, s. 116.

⁷³ Tamtéž, s. 116.

komunisté uplatňovat i prostřednictvím personální politiky při obsazování redakcí.

Značný vliv na atmosféru v oblasti poválečné žurnalistiky měla Komise pro očistu médií, jejímž úkolem bylo posoudit chování a činnost českých novinářů v letech 1938 – 1945. Tato komise, která vykonávala svou činnost mezi květnem 1945 a únorem 1946, byla obdobou podobných komisí, vytvářených v té době v rámci jednotlivých stavovských organizací. Výsledek její práce představovalo 109 osob trvale vyloučených z novinářského prostředí. Dalších 40 novinářů bylo postiženo dočasným zákazem profese. Z trvale vyloučených novinářů jich 73 skončilo před soudem a u sedmi z nich byl následně vynesena rozsudek smrti.⁷⁴ Ačkoli některé verdikty Komise pro očistu médií byly spravedlivé, často docházelo i k jejímu zneužívání v rámci osobních nebo politických sporů. O její celkové objektivitě lze tedy mít řadu poměrně vážných pochybností.⁷⁵

Situaci českého tisku v období těsně po II. světové válce by bylo možné zjednodušeně popsat následujícím způsobem. Skladba a obsahová náplň dobových periodik byla určována řadou rozsáhlých politických a celospolečenských změn, ke kterým došlo v souvislosti s právě ukončenou II. světovou válkou. Činnost novinářů výrazným způsobem ovlivňovaly snahy o vyrovnání se s negativními důsledky mnichovské dohody, druhé republiky a zejména pak období protektorátu, spojeného s nacistickou okupací. Zásadní vliv na podobu poválečného tisku měla posílená role levicových stran, zejména Komunistické strany Československa, která k uplatňování svého vlivu v oblasti médií dovedně využívala nově zřízené ministerstvo informací.

---

⁷⁴ *Dějiny českých médií*, s. 226.

⁷⁵ *Řízení českých médií v letech 1945 – 1948*, s. 33 - 35.

6. Oslavy, přehlídky a návštěvy významných osobností

Na rozdíl od mnoha jiných typů článků a reportáží, v nichž byla nějakým způsobem zmiňována americká armáda v Plzni, zpravodajství z oslav, vojenských přehlídek a návštěv významných osobností zaujímalo často ta nejvýznamnější místa na titulních stranách. Novinové zprávy, které přinášely informace o významných veřejných událostech, obsahovaly v první řadě strohá fakta, mezi něž můžeme řadit časové harmonogramy týkající se průběhu jednotlivých akcí, výčty oficiálních hostů nebo údaje o počtu účastníků či přihlížejících diváků. Dobové reportáže nám v omezené míře mohou zprostředkovat i reakce přítomných, specifickou atmosféru nebo hodnocení významu dané události.

Jako součást nejslavnostnějších okamžiků v dějinách města Plzně je možné vnímat návštěvu prezidenta Edvarda Beneše 15. června 1945, v rámci níž sehráli významnou úlohu i vojáci americké armády. Zájem novinářů byl ovšem natolik výrazně upnutý na samotnou osobu československého prezidenta, že na ostatní aktéry této imponující koncipované slavnosti již zdaleka nevybylo tolik místa. Navíc z přítomných amerických, sovětských a československých vojáků upoutali největší pozornost zástupců tisku příslušníci československé armády. Většinu z toho, co se následující dny napsalo o amerických vojácích, tvořily texty, v nichž byli tito vojáci uváděni v nějaké spojitosti s prezidentem Benešem: *„A president sedí, šedý svrchník přes ramena, rukavice v dlani, nohu přes nohu a pozvedává ruku na pozdrav. Američané jako svíce. Zdraví jako nezdraví žádný voják na světě. Ovšem, že potom žvýkají gumu.“*⁷⁶ Ze zmínek o americké armádě, kde se již osoba Edvarda Beneše přímo neobjevuje, pokládám za velice zajímavý úryvek ze dvou drobných článků, které se pod souhrnným názvem *„Kapičky spadlé 15. června t. r.“* objevily ve Zprávách ONV v Plzni: *„Musíme přiznat, že celá přehlídka byla provedena naprosto bezvadně. Podivovali jsme se jen různým zvykům, odlišným od našich. Tak např. překvapil nás způsob, kterým vzdávali čest. Dokonce i jejich věčně se pohybující ústa se zastavila ve chvíli, kdy*

---

⁷⁶ Nový den, 17. 6. 1945, I/31, s. 2.

*projížděli přes náměstí.*⁷⁷ Domnívám se, že rozhodně není zcela bez zajímavosti, že si v obou uvedených pasážích čeští reportéři neopomněli povšimnout žvýkaček, jednoho z nevyraznějších prvků téměř každého tehdejšího amerického vojáka.

Nejvyššího ocenění se svátečně pochodujícím americkým šikům dostalo pravděpodobně ze strany lidoveckého a především národně socialistického tisku. Lidová demokracie, která na svých titulních listech přinesla současně i několik fotografií ze slavnostního dekorování amerických důstojníků, ve své regionální příloze Český západ čtenářům připomněla, že tento den byl vyhlášen svátečním z důvodu, *„aby každý mohl shlédnout představitele nové lidové demokracie a zaradovat se při dekorování zasloužilých amerických bojovníků, kteří si v Plzni získali tolik obdivu a přátel.*⁷⁸ O přehlídce amerických vojáků informuje v širší míře především národně socialistický regionální deník Svobodný směr, v němž se také u článku *„Srdce českého západu promluvílo“*⁷⁹ objevuje podtitul *„Mohutné ovace osvoboditelské americké armádě“*. Zajímavý je i článek *„Nadšení a tanky“*, který se snaží zprostředkovat slavnostní ráz celého defilé. Vysoce obdivný tón opakovaně zaznívá v následujících pasážích: *„Zrak přechází nad sluncem svobody, radosti, rozjásání barev, nad tím celým kouzlem dalekých zemí, jejichž synové přicházejí ve vojenské kázni kolem našeho milovaného presidenta[...]. Nový duch provál včera Plzní, jejími ulicemi, všemi jejími kouty. Duch svobody, nové svobody, střežené svobody nadšeným lidem a horami železa demokratických svobodných armád.“*⁸⁰

Oslavit americký národní svátek měla Plzeň možnost poprvé 4. července 1945. Při příležitosti Dne nezávislosti proběhla nejen vojenská přehlídka, ale i další oslavné akce, během nichž byly plzeňskému obyvatelstvu zpřístupněny americké kluby, taneční podniky a biografy. Plzeňský regionální tisk referoval o průběhu celého svátku poměrně obsáhle a projevoval současně i značné sympatie ke Spojeným státům. Velká část periodik přinášela na svých titulních stranách dvojjazyčná česko-anglická

⁷⁷ Zprávy ONV v Plzni, 22. 6. 1945, I/4, s. 8.

⁷⁸ Lidová demokracie, 16. 6. 1945, I/34, s. 3

⁷⁹ Svobodný směr, 16. 6. 1945, I/13, s. 1.

⁸⁰ Svobodný směr, 16. 6. 1945, I/13, s. 3.

blahopřání. Jednoznačně kladný postoj k Američanům zaujala tentokrát dokonce i komunistická Pravda, na jejíchž stránkách se kromě slavnostního česko-anglického oznámení objevuje i následující sdělení: „*Naší veřejnosti má být umožněno zúčastniti se oslav a svou mohutnou účastí na těchto oslavách dokázati, že jsou si vědomi zásluh amerického národa o získání naší samostatnosti.*“⁸¹ Zdá se však, že v docenění významu oslavované události zašel nejdále Svobodný směr, který svým čtenářům přinesl navíc i rekapitulaci událostí amerického boje za nezávislost na Velké Británii v letech 1776 – 1783.⁸² Ojedinělost a význam oslav zdůrazňuje stejný deník o den později, když uvádí, že: „*4. červenec 1945 se stal pro dějiny města Plzně historickou událostí. Neboť poprvé v plzeňské historii byl tu oslaven státní svátek Nezávislosti velké Ameriky.*“⁸³

Dne 27. července 1945 byla Plzeň svědkem návštěvy generála George S. Pattona. Zprávy o ní v tisku pochopitelně nemohly chybět, ovšem na jejich zajímavosti a rozsahu se bezesporu podepsala skutečnost, že se jednalo o návštěvu poměrně krátkou, uskutečněnou v rámci jeho značně nabitého denního programu. Média byla spíše sdílnější k Pattonově návštěvě Prahy, kterou generál uskutečnil týž den, aby z rukou československého prezidenta Edvarda Beneše převzal Řád Bílého lva.

4. srpna 1945 se v Plzni uskutečnila návštěva amerického velvyslance Laurence A. Steinhardta. Na počest amerického velvyslance byla uskutečněna vojenská přehlídka a v průběhu své návštěvy si Laurenc A. Steinhardt stihl prohlédnout také Škodovy závody, Měšťanský pivovar nebo zajít na koncert Plzeňské filharmonie dirigovaný Walterem Duclouxem. Články zachycující návštěvu velvyslance Steinhardta se nijak nevymykají z běžných referencí o návštěvách významných hostí. Mimořádně velký význam, kterou této návštěvě přisuzovali představitelé města, podtrhuje výzva uveřejněná ve Zprávách ONV v Plzni, objevující se v prakticky totožném znění i v několika dalších plzeňských novinách: „*Žádáme plzeňská děvčata, aby se dostavila v krojích před radnici v době přehlídky a ozdobila mariánský sloup. Obyvatelstvo se pak vyzývá, aby*

---

⁸¹ Pravda, 4. 7. 1945, I/46, s. 3.

⁸² Svobodný směr, 4. 7. 1945, I/27, s. 1.

⁸³ Svobodný směr, 5. 7. 1945, I/28, s. 2.

*vyvěsilo v ulicích, kudy velvyslanec bude projíždět, československé a americké prapory.*⁸⁴

Tím nejvhodnějším důvodem pro uspořádání další velké vojenské přehlídky se stala oslava vítězství USA nad Japonskem, pojatá zároveň i jako oslava ukončení celé 2. světové války. Základní informace o oslavě nachystané na sobotu 18. srpna 1945 se v tisku objevily již předem. V rámci přehlídky se kromě Američanů měly přihlížejícím představit i československé a sovětské jednotky. Zprávy Okresního národního výboru v Plzni zakončily sdělení o avizované události následujícím dovětkem: „K oslavě, která bude trvati po celý den, patří i tanec v ulicích, ke kterému budou vyhrávat 3 hudby XXII. sboru americké armády.“⁸⁵ Přední stranu následujícího čísla stejného týdeníku pak ozdobily dvě fotografie pochodujících amerických a ruských vojáků, které tak vyváženým způsobem představily dvě nejsilnější spojenecké armády.⁸⁶ Vyváženost naopak poněkud postrádala úvodní strana regionálního komunistického deníku Pravda z 18. srpna 1945, která se o přehlídce, jež představovala bezesporu nejdůležitější regionální událost dne a v níž měla dominantní úloha připadnout vojákům USA, sice zmiňuje, ale její drobná a nepřiliš výrazná zpráva se téměř úplně ztrácí ve stínu obrovského článku „18. srpen je svátkem celého ruského národa : Svátek sovětského letectva“⁸⁷

Z iniciativy generála Johna L. Pierceho, velitele 16. obrněné divize, byla na podestě hlavního radničního schodiště, osazena 29. září 1945 bronzová pamětní deska. 16. obrněné divize věnovala tuto pamětní desku plzeňským občanům za jejich pomoc při osvobození města. Mnohem zajímavější než pouze zpravidla stroze koncipované faktografické články u příležitosti umístění desky, jsou až některé pozdější reakce, které tuto událost dávají do dalších souvislostí a zpětným způsobem ji hodnotí. Jedním z nich je i zpráva, uveřejněná hned v prvním čísle nového lidoveckého regionálního týdeníku Stráž českého západu, která vyšla 22. října pod názvem „Ukázka plzeňské „spolupráce“. Článek kritizuje skutečnost, že pamětní desku k osvobození města věnovala americká

⁸⁴ Zprávy ONV v Plzni, 3. 8. 1945, I/10, s. 8.

⁸⁵ Zprávy ONV v Plzni, 18. 6. 1945, I/12, s. 9.

⁸⁶ Zprávy ONV v Plzni, 24. 8. 1945, I/13, s. 1.

⁸⁷ Pravda, 18. 8. 1945, I/83, s. 1.

armáda Plzeňanům a nikoli Plzeňané americké armádě, jak by bylo z podstaty věci přirozené. Upozorňuje se zde i na předchozí marnou snahu zástupců lidové strany, kteří v rámci zasedání okresního národního výboru předložili včasný návrh na zhotovení podobné desky, jenž však nakonec zapadl. Zřejmě také díky nedostatečné ochotě ostatních stran informovat o existenci tohoto lidoveckého návrhu ve vlastním stranickém tisku: „*Doufáme také, že případ s pamětní deskou nemá být ukázkou z celkového našeho nazírání i praxe, neboť pak by musel nutně vést k důkladné revisi všeho našeho počínání, jež by podle toho šlo po nesprávných cestách falešně vykládaného pojmu demokracie.*“⁸⁸ Za zvlášť alarmující je zde předkládána skutečnost, že o potřebnosti pamětní desky na jiných místech a při jiných příležitostech hovořily s výjimkou komunistů také další dvě politické strany (národní socialisté a sociální demokraté), aniž by se nakonec dospělo k nějakému kladnému výsledku. Stráž českého západu svůj poměrně obsáhlý a rozhořčený článek ukončuje slovy: „*Pro příště také doporučujeme, aby spoň [sic] primátor města ve funkci nadstranického předsedy ONV upozornil zástupce politických stran, že jsou podle určitých zevních znaků v tom, kterém případě zajedno, a že je proto záhodno aby si podali ruce k společné akci.*“⁸⁹

Záležitosti okolo osazování pamětní desky byly zejména zásluhou lidoveckého tisku opětovně připomínány i v souvislosti s pozdější přípravou na vybudování památníku americké armádě. Nejvýstižnější je v tomto ohledu zpráva Lidové demokracie, otištěná 24. října, pod názvem „K plzeňské ostudě s pomníkem Američanům“. Zmíněný článek, na základě pohledu lidové strany, shrnuje celou dosavadní historii okolo osazení pamětní desky. Pokračuje dále v kritice přístupu městské správy k otázce vybudování památníku, přičemž naráží i na postoj národních socialistů, kteří na stránkách svých deníků Svobodného směru a Svobodného slova aktivně podporovali sbírku školní mládeže.⁹⁰ Uvedená sbírka však, podle názoru deníku, Plzni v očích Američanů příliš neprospěje: „*Je pěkné, že školní mládež pořádá sbírky a jejich výtěžek hodlá věnovat v den národního*

---

⁸⁸ Stráž českého západu, 22. 10. 1945, I/1, s. 2.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Svobodný směr, 23. 10. 1945, I/119, s. 1; Svobodné slovo, 24. 10. 1945, I/139, s. 4.

*svátku na zbudování pomníku, ale bylo by jistě daleko vkusnější a účinnější i poctivější, kdyby bylo město dalo zhotoviti patřičný pomník.*⁹¹

Velké množství zásadních článků o Američanech a americké armádě se v novinách objevilo teprve až u příležitosti jejich odchodu z území Československé republiky, ke kterému došlo postupně během druhé poloviny listopadu 1945. Vysoká hodnota uvedených článků pro potřeby historického výzkumu je dána zejména tím, že v této době se objevilo mnoho článků bilančního charakteru, které v rámci svých textů odrážely nejrůznější představy a názory o americké armádě a jejích příslušnících v prostředí české společnosti. Je však také potřeba si uvědomit, že autentická výpovědní hodnota zmiňovaných článků je do určité míry poněkud oslabena slavnostním a často také oficiálním či polooficiálním rázem. A nelze rozhodně opomíjet ani občasnou zvýšenou míru emotivnosti, která mohla být zapříčiněna poněkud zjitřenou atmosférou, doprovázející loučení s osvoboditeli.

Slovy uznání, obdivu a úcty k západním osvoboditelům se loučila i Pravda, orgán komunistické strany na Plzeňsku: „*Přišli k nám v květnových dnech, v hodině nejtěžší*“.⁹² Můžeme se mimo jiné dočíst na jejích stránkách listu dne 20. listopadu 1945.

Následující pasáž ze stejného článku je zajímavá hned z několika důvodů. Jednak proto, že zde prostřednictvím komunistického listu dochází k vychvalování americké armády, ale také tím, že oceňování předností amerického vojska je tu zároveň obratně využito k napadání vnitropolitických nepřátel. Také jazyk této pasáže jako by již pozvolna předznamenával nadcházející dobu tuhého komunismu a účtování s třídními nepřáteli v 50. letech: „*Když to byli Američané a nikoliv Rudá armáda, kteří přišli do našeho města a do převážné většiny našeho kraje, tak si různ[sic] ti reakcionáři a kolaboranti, kteří se pochopitelně Rudé armády smrtelně báli, na začátku oddechli. Doufali, že americké vojsko je ochrání před hněvem lidu, počítali s tím, že americká armáda se stane elementem, o který se budou moci mocensky opírat při uspořádání našich vnitřních záležitostí, že se americká armáda postaví na odpor proti vůli lidu*

⁹¹ Lidová demokracie, 24. 10. 1945, I/139, s. 4.

⁹² Pravda, 20. 11. 1945, I/161, s. 1.

*přebudovat republiku od základů, dát jí novou lidovou a demokratickou náplň. Přepočítali se v tom, tak jak se přepočítali v tolika jiných věcech. Americká armáda se za svého pobytu u nás pečlivě vystříhala jakéhokoliv pokusu o zásah do našich vnitřních záležitostí, v ničem nehleděla uplatňovat nějaký tlak [slovo tlak je dáno do uvozovek] na nás, jak si to naše reakce přála.*⁹³

Článek národně socialistického Svobodného směru z 21. listopadu 1945 kromě obvyklých zdvořilostních frází, s nimiž se můžeme setkat i v ostatních novinách, shledává přínos několikaměsíčního plzeňského pobytu Američanů i v možnosti intenzivnějšího přejímání rozvinutých demokratických principů: *„To, že se Plzeň stala centrem amerických armád, přivedlo do našich ulic, tříd a náměstí mnohé z demokraticky-amerického života.*“⁹⁴ O něco níže se objevuje přesvědčení, že přátelské vazby mezi USA a ČSR budou trvalé povahy: *„Vzájemná láska k demokracii nám však vždy bude zárukou věčného trvání přátelského pouta.*“⁹⁵ Květnatá slova uznání, uváděná v národně socialistických denících Svobodném směru a Svobodném slovu, se na první pohled zdánlivě nijak výrazně neliší od slov, která se vyskytují ve zbylé části tehdejšího poválečného tisku. V rámci podrobnějšího srovnání se však ukazuje, že se zde (snad ještě s výjimkou tisku lidoveckého) přeci jen o něco více než v jiných novinách klade důraz nejen na vlastní kvality americké armády jako takové či případně na její nehynoucí zásluhy v bojích za osvobození Československa, ale v neposlední řadě také na to, co se místní obyvatelé mohli od Američanů během jejich pobytu naučit a v čem jim jejich osobní vlastnosti dávaly nejlepší příklad.

Podobně, oproštěně od běžné frázovitosti, která na stránkách listopadových novin v roce 1945 doprovázela odchod spojeneckých vojáků, působí příspěvek Jaroslava Kusého „Poslední slovo k absolventům slavné invaze“, který byl otištěn 3. prosince 1945 v lidoveckém týdeníku Stráž českého západu. Autor článku nejprve oceňuje význam nedávno ukončených historických událostí, píše o příchodu americké armády do Československa, zmiňuje postavu amerického prezidenta F. D. Roosevelta i

⁹³ Pravda, 20. 11. 1945, I/161, s. 1.

⁹⁴ Svobodný směr, 18. 11. 1945, I/141, s. 3.

⁹⁵ Tamtéž.

s jeho vytrvalým odmítáním kultu vlastní osobnosti. Zdůraznění a ocenění odmítání kultu osobnosti, které je zde přisuzováno prezidentu Spojených států, působí obzvláště zajímavě, přihlédneme-li ke skutečnosti, že v té době se již dokonce i na území ČSR začíná silně projevovat kult J. V. Stalina. Američané jsou v článku obecně vnímáni jako přirozený, upřímný a skromný národ: „*Všimněme si slov, jimiž se američtí státníci a generálové vyslovují o své armádě. Jak jsou střídmá, jak jsou skromná.*“⁹⁶ Češi by si měli vzít následující poučení: „*Jako malý národ můžeme světu zaimponovat, můžeme se stát velkými jen svou prostotou, bez siláckých slov, siláckých výkonů na řečničtích, siláckých manifestacích, jen svým vlastním národním charakterem, bez nevkusného kultu živých, dosud žijících osobností.*“⁹⁷ Další věcí, kterou by se mohli obyvatelé Československa od svých zámořských hostů naučit, je jejich hluboce rozvinutý smysl pro demokracii. Autor však zároveň pochybuje, zda si jeho krajané jsou vůbec v plné míře schopni uvědomovat její význam a hodnotu. Z toho prý také pramenila i četná nedorozumění a nepochopení, která se někdy mezi příslušníky obou národů objevovala: „*Proto nenašli Američané, kteří tuto úctu [k demokracii] mají dávno v sobě, plné obliby u některých našich občanů, kteří nám denně, na každém kroku, při každém slově, v novinách, v rozhlase, v každé maličkosti dokazují, jak horují pro totalismus, pro nadvládu jednoho názoru, jedné myšlenky.*“⁹⁸ Závěrem článku jeho pisatel připomíná Masarykovu blízkost k ideálům americké demokracie a ptá se, co naposledy řeknou ti, kteří se chtějí stát poctivými demokraty: „*[...]aby na nás nezapomněli, aby neztratili zájem o malý národ, který se ke své skutečné demokracii bude teprve prokousávat.*“⁹⁹

---

⁹⁶ Stráž českého západu, 3. 12. 1945, I/3, s. 3 [na titulní straně listu uvedeno chybné datum 3. 11. 1945].

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž

7. Dokonalá armáda

Na stranách českého dobového tisku píšíciho o americké armádě se opakovaně setkáváme s nepřehlédnutelným obdivem, který tato armáda vyvolávala, ať již to bylo v důsledku svého téměř naprosto dokonalého vybavení nebo pouze na základě osobních vlastností svých vojáků. Bez podobných hodnocení se mnohdy neobejdou ani vzpomínky pamětníků. Velmi často se s tím můžeme setkat například v situacích, když tito lidé popisují bohaté vybavení amerických vojenských táborů nebo vzpomínají na bezchybné fungování jejich organizované dopravy.¹⁰⁰ Příchod dobře živých a zdravě působících Američanů, kteří disponovali veškerým potřebným materiálem pro vedení moderní války, nemohl zároveň nevyvolávat určitá srovnání se zuboženým a rozkládajícím se stavem německé branné moci.

Obdiv zaměřený na dokonalost americké armády je přítomen jednak v člancích, které se ještě nějakým způsobem vracely do okamžiků osvobození. Dále se s ním můžeme setkávat v příspěvcích pojednávajících o Američanech obecně nebo zároveň ve zprávách, které naopak již zcela konkrétním způsobem informují o nějaké přednosti nebo vymoženosti, jíž se vyznačovala americká armáda a její vojáci. Je docela zajímavé, s přihlédnutím na pozdější postoje, které komunisté k pobytu amerických vojáků v západních Čechách zaujímali, že podobné články se v období bezprostředně po osvobození objevovaly rovněž i v jejich tisku.

Přesvědčivý obraz skvěle zásobené armády přináší článek „Také vodu mají svoji!“, který s 20. května 1945 objevil v Pravdě. *„Armáda USA je jedinečně vybavena. [...] Těch cigaret, množství čokolády, žvýkací gummy, holicí mýdlo a kartáčky na zuby - plné krabice. Ananas v konzervách,*

---

¹⁰⁰ Viz ULRYCHOVÁ, Marta, *Obraz amerického vojáka - osvoboditele ve vzpomínkovém vyprávění obyvatel Plzně a okolních obcí*. In: Genius loci českého jihozápadu. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje: Katedra českého jazyka a literatury ZČU, 2006, s. 16.

*cukroví, suchary a jemné keksy. Krabice mleté kávy. Také vodu mají svou – v konvicích jako na benzín.*¹⁰¹

Jako projev americké vysoké technické vyspělosti a zároveň i jako výraz neobyčejné štědrosti, zapůsobila zcela nepochybně informace o nakonec nerealizovaném daru televizní vysílací stanice. O chystaném daru se neopomněla zmínit celá řada tehdejších periodických listů. Příkladem by bylo možné uvést články uveřejněné ve Svobodném slovu nebo v sociálně demokratickém regionálním deníku Nový den.¹⁰² Oba deníky shodně uváděly, že Plzeň bude mít díky Američanům první televizní stanici v Evropě, technické zařízení, jehož hodnota přesahuje částku 800 milionů korun.

Jak již bylo řečeno výše, v novinách se objevuje i mnoho uznalých vyjádření ohledně vynikajících osobních vlastností, které zde bývají Američanům často přisuzovány. Příkladem může být následující úryvek: *„Co překvapilo plzeňské obyvatelstvo u amerických vojáků, byl jejich úžasný klid a jistota v likvidaci hrstky poblázněných hitlerovců, téměř sportovní stejnokroje, smysl pro humor, bílé stejnoměrné zuby a krásně rostlá těla.*¹⁰³ Rozvážný klid amerických vojáků se zároveň objevuje i v článku „Kytice bezu a kulomet“, který se časově navrácí zpátky až do vypjatých okamžiků osvobození města: *„Bitka na plzeňském náměstí je v plném proudu. Lidé prchají a padají na dlažbu, aby se kryli. Američané pracují. Vážně, klidně, soustavně.*¹⁰⁴

Pozoruhodné zmínky o některých mimořádných vlastnostech Američanů obsahuje článek „Československá jednotka se blíží“: *„Američané přijímali nadšení lidu stejně radostně, ale klid v jejich mužně tesaných tvářích prozrazoval dílo hrdinské anabase. [...] U nich jsou radost i povinnost úzce spjaty s vyrovnaným klidem, kterým nepohnuly ani německé útoky a zběsilosti.*¹⁰⁵ A obsaženy jsou i ve vzpomínce Františka Hampla z osvobození bayreutské káznice „Den nejkrásnější“: *„Z tanků nám mávali Američané, mladí, zdraví, veselí. Jako by vůbec nečekali*

¹⁰¹ Pravda, 20. 5. 1945, I/5, s. 3.

¹⁰² Svobodné slovo, 6. 6. 1945, I/22, s. 1; Nový den, 7. 6. 1945, I/22, s. 1.

¹⁰³ Pravda, 20. 5. 1945, I/5 s. 3.

¹⁰⁴ Svobodné slovo, 4. 7. 1945, I/46, s. 2.

¹⁰⁵ Pravda, 13. 5. 1945, I/1, s. 4.

*smrtný boj, nýbrž sportovní zápas. [...] Sebevědomá jistota a důkladně organizovaná síla americké armády.*¹⁰⁶

Zajímavého srovnání s Čechy se Američanům dostalo v komentáři „Američané nám mohou být příkladem“, který by na tomto místě nebylo rozhodně vhodné opomíjet, ačkoli se v něm odráží jedna situace, která se opakovaně odehrávala nikoli v Plzni, ale v Klatovech: *„V Klatovech denně stojí dlouhá řada amerických vojáků, kteří čekají na zmrzlinu před jednou cukrárnou. Ještě jsme nikdy neviděli, že jeden se snažil druhého předejít. [...] To by si měli také uvědomit naši lidé, kteří dělají ještě dnes zbytečný chaos, jak před cukrárnami, tak před obchody s dámskými punčochami a pod.*¹⁰⁷

Přítomnosti dobře zásobených Američanů se v době silného poválečného nedostatku kvalitního kuřiva snažili využít i nejrůznější překupníci nebo šmelináři. V novinách se poté objevovaly zprávy o jejich činnosti, případně pak i o jejich následném dopadení. Po nedostatkových cigaretách se v Plzni nepídili pouze místní občané, ale přijížděli sem kvůli tomu i lidé odjinud, například z Prahy. Jedním z policí zadržených Pražanů v Plzni se stal i osmnáctiletý student Svatoš Krejčí: *„Na svojí omluvu Krejčí uvedl, že se přijel do Plzně podívat na Američany a cigarety koupil proto, aby příbuzným přivezl nějaký dárek.*¹⁰⁸ Tento a několik dalších podobných případů je zároveň zdokumentovaných v archivním fondu Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950 Státního oblastního archivu v Plzni.¹⁰⁹ Při srovnání s informacemi obsaženými v policejním spisu zjišťujeme, že autor článku při jeho psaní důsledně vycházel z policejních informací. V policejní zprávě je rovněž uvedeno, že plzeňským strážníkům docházejí časté stížnosti na to, že: *„[...] více Pražáků dojíždí do Plzně za účelem černého obchodu s cigaretami.*¹¹⁰

Zprávy věnované případům dopadení osob, které si s americkými vojáky nelegálně vyměňovali cigarety, popřípadě i nějaké jiné zboží, bývají často zakončeny potvrzením správnosti trestu nebo pokusem o nějaký morální

¹⁰⁶ Pravda, 12. 6. 1945, I/28, s. 3.

¹⁰⁷ Svobodný směr, 12. 7. 1945, I/33, s. 3.

¹⁰⁸ Svobodný směr, 24. 7. 1945, I/43, s. 2.

¹⁰⁹ Státní oblastní archiv v Plzni. Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950.

¹¹⁰ Tamtéž, kart. 523.

apel. Osud jednoho takového kšeftaře je například v tisku okomentován následovně: „*byl udeřen jedním z vojínů, takže utrpěl zranění na hlavě. Toto by se mělo stát každému takovému překupníku.*“¹¹¹ Znatelně ironičtější podobu má článek „Obchodoval s Američany“, který uvádí případ tanečníka, zkoušejícího vyměnit s americkými vojáky koňak za cigarety. Zpráva o tanečnickovi byla totiž zakončena následující větou: „*Pít se nebude a tančit také ne.*“¹¹²

Ještě odpudivější bylo sbírání nedopalků cigaret, odhozených americkými vojáky. Je zjevné a nelze se tomu ani příliš divit, že podobné jednání vyvolávalo u většiny novinářů značný odpor a bylo na stránkách tisku často odsuzováno. Velice často a pochopitelně i značně kriticky se k němu vyjadřovali také někteří píšící čtenáři. Sběratelé nedopalků začali být postupně označováni termínem hloubkaři. Tím se vysvětluje na první pohled poněkud podivný název článku „Reakce na hloubkaře“, jehož autor mimo jiné konstatuje: „*Je v tom i kus osobní hrdosti zvednout či nezvednout špačka, odhozeného od úst cizince, byť i jím byl dobrý americký voják.*“¹¹³

Mezi obyvateli osvobozené Plzně se také do značné míry rozmohlo nošení částí amerických uniforem, případně různých vojenských odznaků. Na tento druh poválečné módy reagovala kritickým způsobem poznámka „Cizí peří“, uveřejněná 1. září 1945 v Pravdě: „*Vyjímá-li se [...] na rameni amerického vojáka pěkně kočičí hlava či hlava Indiána, má-li mladík v americké bluze široká ramena a v košili tři elegantní puky na zádech, je to pěkné - co však říci našim lidem? Snad to má být vděk, snad je to z nedostatku taktu, o tom však pochybuji, a tak nebudu daleko od pravdy, řeknu-li, že je to asi z rozmaru.*“¹¹⁴ Na nošení částí amerických uniforem nakonec negativně zareagovala samotná americká armáda. Dne 22. září 1945 se například ve Svobodném slově objevila zpráva o tom, že americká policie se obrátila na plzeňské policejní ředitelství proto, aby: „*bylo oznámeno občanstvu, že je zakázáno a bude stíháno nošení součástí*

¹¹¹ Svobodné slovo, 18. 10. 1945, I/134, s. 4.

¹¹² Svobodné slovo, 18. 11. 1945, I/161, s. 6.

¹¹³ Nový den, 28. 7. 1945, I/64, s. 2.

¹¹⁴ Pravda, 1. 9. 1945, I/95, s. 3.

*americké uniformy.*¹¹⁵ Velice zajímavé je také samotné zakončení uvedené zprávy: „*V případě, že má někdo podobné součásti doma, doporučuje se odlišná úprava, již používají vojáci.*“¹¹⁶ Článků s podobným obsahem se v dobovém tisku objevuje více. Záznamy uložené v archivním fondu Policejní ředitelství v Plzni navíc potvrzují, že tento problém začala americká strana řešit již mnohem dříve, neboť k 28. červnu 1945 se zde objevuje záznam o společné razii české a americké vojenské policie, při níž byla jednomu z civilistů zabavena americká vojenská blůza.¹¹⁷

Z tisku je patrné, že všestranně dokonalá vybavenost amerických divizí vzbuzovala dokonce u některých českých mužů zájem o vstup do řad americké armády. Na to reagovaly některé deníky uveřejněním zprávy, že americké velitelství oznámilo jako naprosto nepřijatelné, aby byli do americké armády přijímáni cizí státní příslušníci. V některých případech ještě s tímto následujícím dovětkem: „*Kromě toho nutno v tomto jednání spatřovati pokus vyhnouti se vojenské službě v čs. armádě, což ovšem má za následek, že na žadatele bude učiněno trestní oznámení.*“¹¹⁸

V průběhu svého pobytu v oblasti jihozápadních Čech využívala americká armáda v mnoha případech vlastního bohatého technického vybavení pro mnohostranně zaměřenou pomoc domácímu obyvatelstvu v rámci poválečné obnovy Československa. Informace o americké pomoci přinášely průběžně všechny české deníky a je možné se s nimi setkat i v komunistickém tisku, kdy například Rudé právo přineslo informace o zapůjčení amerických dopravních prostředků a o poskytnutí benzínu pro potřeby žňových prací na českém venkově.¹¹⁹ Ještě v lepším světle vypadá přítomnost americké armády na základě bilančně zaměřeného článku Pravdy „Americké velení spolupracuje s našimi úřady“. Článek, obsahující podrobný a na statistiky bohatý přehled nejrůznějších druhů americké pomoci Československu, začíná takto: „*Od svého příchodu do ČSR 16. června 1945 vykonal 22. sbor americké armády velmi mnoho pod schopným vedením generála E. Harmona, který věnoval všechno své úsilí*

---

¹¹⁵ Svobodné slovo, 22. 9. 1945, I/113, s. 4.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Státní oblastní archiv v Plzni. Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950, kart. 558.

¹¹⁸ Pravda, 24. 6. 1945, I/39, s. 2.

¹¹⁹ Rudé právo, 18. 8. 1945, XXV/86, s. 2.

*tomu aby zdejší úřadům a obyvatelstvu vycházel vstříc svou vydatnou pomocí.*¹²⁰ Podobné články z roku 1945, otiskované na stránkách komunistického tisku, tak v podstatě přesvědčivým způsobem vyvracejí pozdější komunistické názory z 50. let o „*hanebné roli amerických okupantů v západních Čechách*“.¹²¹

8. Veřejné sportovní aktivity

V průběhu svého pobytu v západních Čechách se američtí vojáci aktivně podíleli na mnoha veřejných sportovních akcích, přičemž některé z nich dokonce sami pořádali. Zprávy o těchto, divácky často hojně navštěvovaných podnicích, se poměrně pravidelně objevovaly i na sportovních stránkách českého tisku. Obyvatelé Plzně tak mohli prostřednictvím Američanů poznávat v Čechách do té doby téměř zcela neznámé nebo nepříliš pěstované sporty (baseball, americký fotbal). Naopak američtí vojáci se v roce 1945 vůbec poprvé setkali například s českou házenou.

Američtí vojáci se utkávali jednak vzájemně sami mezi sebou. Podobná utkání mnohdy sloužila jako veřejná ukázka amerických národních sportů. Ještě častěji se objevovaly referáty o měření sil s domácími sportovci. Tato utkání předznamenala zpráva ze sportovní rubriky Nového dne 20. května 1945, v níž se uvádí, že: „*Americký důstojník, pověřený tělesnou výchovou, navázal již styky a připravuje řadu lehkotletických a fotbalových podniků [...] Připravované podniky budou mít však nad to pečť prvních mezinárodních utkání v západních Čechách po šesti letech.*“¹²²

V první fázi pobytu amerických vojáků v Čechách, v době přítomnosti V. sboru, se asi nejvíce do povědomí současníků zapsaly dvě akce, které

---

¹²⁰ Pravda, 10. 11. 1945, I/153, s. 3.

¹²¹ Viz BARTOŠEK, Karel, PICHLÍK, Karel, *Hanebná role amerických okupantů v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1951.

¹²² Nový den, 20. 5. 1945, I/5, s. 4.

bývají také nejčastěji zmiňovány v literatuře a jejichž momentky se objevují i na několika dochovaných fotografiích.¹²³

Jako první ze dvou nezapomenutelných sportovních okamžiků je třeba uvést fotbalové utkání mezi jedenáctkou americké armády (sestavenou z hráčů 2. pěší divize) a Viktorií Plzeň, které bylo sehráno 24. května 1945 před více než 10 000 diváky. Utkání, na začátku druhého poločasu předčasně ukončené kvůli prudkému dešti, přineslo přesvědčivé vítězství plzeňských fotbalistů v poměru 11 : 1. Průběh utkání a poměr sil na hřišti nejspíš výstižně vyjadřuje následující komentář: *„Již od počátku byla znatelná velká převaha sehraných domácích a naprostá nesouhra a technické nedostatky milých hostů. Ukázalo se, že severoameričané [sic] asociační kopané příliš neholdují.“*¹²⁴

Další významnou událost představoval „Americký sportovní den“ plánovaný původně na 31. května 1945. Z důvodu špatného počasí došlo nakonec k jeho přeložení na 2. června. V rámci amerického sportovního dne nastoupili američtí hráči k fotbalovému utkání proti Slavii Plzeň. V zápase, který skončil 11 : 5 ve prospěch plzeňské Slavie, znovu jednoznačně dominovali západočeští fotbalisté, přestože podle informací obsažených v referátu regionálního deníku Pravda: *„Hosté podali lepší výkon než proti Viktorii.“*¹²⁵ Americká XI sice i tentokrát utrpěla poměrně přesvědčivou porážku, ale její přístup a herní nasazení nezanechaly špatný dojem, neboť jak dokládá úryvek z článku „Po zápase s Američany“: *„Ani 11 branek nezlomilo bojový duch Američanů, kteří ještě v posledních minutách ohrožovali branku Slavie. Způsob hry Američanů byl sice mnohem tvrdší než při zápase s Viktorií, přitom však jsou proti jakékoliv záludnosti. Zůstávají dokonalými sportovci, i když ví, že soupeř je lepší a že nemohou vyhrát.“*¹²⁶ V rámci hodnocení výkonů amerických fotbalistů se často objevuje jistá shovívavost a snaha o pochopení. Jejich vysoké porážky byly poměrně logicky odůvodňovány špatnou sehraností, protože

---

¹²³ Například v publikacích: JANDOVÁ, Lenka, *Pobyt americké armády v Plzni v roce 1945 (dobové fotografie a dokumenty)*, Plzeň 1995; ROUČKA, Zdeněk, ... *A přinesli nám svobodu*, Plzeň 2005 nebo WASKA, Karel, BYSTRICKÝ, Vladimír, *Americká armáda 1945 : Osvobození západních Čech ve fotografiích a dokumentech*, Plzeň 1990.

¹²⁴ Nový den, 25. 5. 1945, I/9, s. 2.

¹²⁵ Pravda, 5. 6. 1945, I/22, s. 4.

¹²⁶ Svobodný směr, 4. 6. 1945, I/2, s. 2.

Americkou IX (mužstvo 2. pěší divize) tvořili hráči mnoha různých klubů. Naproti tomu poněkud ironický podtón vůči kvalitám amerických soupeřů je možno zahlédnout na sportovní straně Svobodného směru ze dne 5. června 1945, který zde uvedl: „*Pražská Slavia projednává prostřednictvím Viktorie Plzeň o fotbalový zápas s XI. americké armády, že však s ohledem na rozdíl výkonnosti k utkání sotva dojde.*“¹²⁷ Jinak nepříliš sdílná zpráva Lidové demokracie seznamuje čtenáře i s aktuálním technickým stavem hrací plochy a jejího bezprostředního okolí: „*Několik plzeňských sportovních a tenisových klubů bylo postiženo zničením hřišť při bombardování. SK Viktoria Plzeň však povrch hřiště již upravila, a i když bez tribun, sehrála na něm utkání s jedenáctkou amerického vojska.*“¹²⁸ Je zajímavé, že ač druhé utkání proběhlo v rámci amerického sportovního dne, informace z této sportovní akce, uveřejňované v následujících dnech, se soustředily téměř výhradně pouze na fotbal. Nutno také podotknout, že přítomní sportovní novináři věnovali v rámci obou zápasů značnou pozornost americké vojenské kapele, jejíž vystoupení údajně také velmi vydatně přispívalo k celkové slavnostní atmosféře. Další výraznější akce označovaná rovněž jako „americký sportovní den“ (případně „sportovní odpoledne Američanů“¹²⁹ nebo pouze „sportovní meeting“¹³⁰) se uskutečnila v polovině srpna. Tentokrát již nebyla na programu kopaná a prostor dostaly zápasy v boxu, tenis, stolní tenis a golf.¹³¹

Mnohem lepších výsledků než ve fotbale dosahovali američtí vojáci v atletice, která se v jejich zemi provozovala na vysoké úrovni. Potvrzovala to i dominantní role amerických atletů na posledních předválečných olympijských hrách v Berlíně, kde Američané v čele s fenomenálním Jessem Owensem zvítězili ve dvanácti z celkového počtu dvaceti tří mužských atletických disciplín.¹³² Obdiv k americké atletice a její významné úloze v rámci amerických ozbrojených sil zaznívá také z článku „Kde je hranice lidských možností?“, „Z úst na slovo vzatých atletických odborníků - amerických důstojníků, dozvídáme se o sensačních výkonech, které byly

¹²⁷ Svobodný směr, 5. 6. 1945, I/3, s. 4.

¹²⁸ Lidová demokracie, 6. 6. 1945, I/23, s. 4.

¹²⁹ Svobodné slovo, 15. 8. 1945, I/81, s. 4.

¹³⁰ Svobodný směr, 10. 8. 1945, I/58, s. 4.

¹³¹ Svobodný směr, 15. 8. 1945, I/62, s. 4.

¹³² HILTON, Christopher, *Hitlerova olympiáda*, Praha 2008, s. 287 - 289.

*dosaženy v poslední době v zemi tisícerych možností.*¹³³ Na základě výsledků a otištěných komentářů je zjevné, že i přes vysokou úroveň americké atletiky a některé prohry, zaujímali domácí závodníci nejednou úlohu rovnocenných a rozhodně ne lehce porazitelných soupeřů. Z několika článků věnovaných souboji kombinovaného družstva SK Plzeň proti družstvu amerických vojáků Rangers Batt. (54 : 60 na body), uskutečněného v rámci oslav Dne nezávislosti, stojí za připomenutí alespoň komentář, uveřejněný 5. července v Pravdě: *„Utkání [...] přineslo obecenstvu dobrý sport. Přestože na závodnících obou stran byl patrný nedostatek treningu, snažili se poctivě o nejlepší výkony.*¹³⁴ Mnohem zajímavější než výše uvedené, pouze poměrně obecně pojaté hodnocení závodu, je následující poznámka o divácké atmosféře, která odráží poněkud odlišné zvyky obou fanouškovských táborů: *„Organizace závodu byla pružná, škoda jen, že na hřišti bylo spoustu lidí, kteří jen překázeli, ponejvíce to byli s elánem fandící Američané.*¹³⁵ V rámci závěrečného shrnutí prestižně pojatého lehkootletického trojutrkaní mezi družstvy amerických vojáků Ranger Batt, 58 Batt a tentokrát, dokonce se značným náskokem, vítěznými atlety SK Plzeň nalezneme následující hodnocení: *„Závody byly bohaté na rušné chvíle a opět dokázaly, jak dobrými sportovci jsou američtí vojáci. Škoda, že nemohli ve všech disciplínách postavit plný počet závodníků, což poněkud skreslilo konečný bodový výsledek.*¹³⁶ Naproti tomu deník Pravda utkání pouze stručně charakterizoval jako přesvědčivé vítězství borců plzeňského klubu.¹³⁷

Je pochopitelné, že všeobecnou pozornost vyvolávaly typické americké sporty, což nemohlo zůstat bez odezvy ani na stránkách tehdejšího českého tisku. Již 31. května 1945 vychází ve Svobodném slovu zajímavý článek nazvaný „Američané hráli baseball“. Stejně jako u většiny dalších článků, které se věnují provozování tohoto sportu, tak i zde není primárně důležitá informace o výsledku utkání, ale jedná se hlavně o představení, v našich končinách tehdy ještě prakticky zcela neznámého a exotického sportu. Článek se na omezeném prostoru pokouší nastínit nejdůležitější

---

¹³³ Nový den, 25. 7. 1945, I/61, s. 4.

¹³⁴ Pravda, 5. 7. 1945, I/47, s. 4.

¹³⁵ Tamtéž, s. 4.

¹³⁶ Nový den, 13. 7. 1945, I/51, s. 4.

¹³⁷ Pravda, 13. 7. 1945, I/53, s. 4.

základy pravidel hry. Zároveň však uvádí, že: „*Snad každý Plzeňan již její trenování viděl, neb v mnoha ulicích je viděti Američany, jak hází jeden proti druhému tvrdým míčkem, který chytají do širokých kožených rukavic.*“¹³⁸ Silný a místy až poněkud přehnaný obdiv k baseballu se objevuje v článku „*Naučme se hrát base-ball!*“ Autor doporučuje provozovat baseball jako ideální všestranně zaměřenou přípravu vhodnou téměř pro všechny druhy sportů. Zároveň také tento sport oceňuje pro jeho kladný vliv na vojenskou výchovu a disciplínu, přičemž mu dokonce připisuje i zásluhu na německé porážce ve 2. světové válce: „*Krátce lze prostě říci, že houževnatost, harmonie pohybů těla a jakási atletická uvolněnost porazily tuhou, železnou, ba přímo strnulou disciplínu Němců.*“¹³⁹ Mezi americké národní sporty patří také americký fotbal a dalo by se říci, že tento sport byl českým obyvatelstvem přijímán snad s ještě o něco větší mírou zvědavosti než baseball. Možná na tom měl svou zásluhu i klasický fotbal, který byl v meziválečné střední Evropě neobyčejně populární a dosahoval v rámci tehdy provozovaných sportovních disciplín vysoké organizační úrovně. Diváci tak byli nesmírně zvědaví na to jak vypadá fotbal v zámoří, tím spíše, že americký fotbal nemá s klasickým fotbalem, který se u nás prosazoval od konce 19. století, téměř nic společného. O tom, že Američtí vojáci seznamovali domácí obyvatelstvo se základními pravidly baseballu, svědčí i Právo lidu, které pod názvem „*Plzeň průkopníkem - Američané nás učí base-ball*“ přineslo i do jiných částí republiky informace o tom, že: „*[američtí vojáci] hrají pravidelně na plzeňských hřištích a to za neobyčejného zájmu plzeňské mládeže. [...] Jest jen pochopitelné, že se našli již učenliví žáci, hlavně ze řad atletů, kteří si opatřili potřebné nářadí a začali napodobovat zatím pro nás nedostižné umění Američanů. A možno říci, že se jim to daří a že v nejbližších dnech dojde k utkání DTJ Plzeň II a DTJ Plzeň Doubravka.*“¹⁴⁰ Na to, že se podobný článek o baseballu objevil v celostátním sociálně demokratickém deníku, měla jistě velký vliv závěrečná zmínka o dělnických tělovýchovných jednotách, které byly se sociální demokracií poměrně úzce spjaty.

---

¹³⁸ Svobodné slovo, 31. 5. 1945, I/17, s. 4.

¹³⁹ Nový den, 29. 7. 1945, I/65, s. 4.

¹⁴⁰ Právo lidu 2. 8. 1945, /69, s. 4.

Nejintenzivnějšímu zájmu českého tisku se americký fotbal těšil ve druhé polovině září roku 1945, kdy se tato, pro středoevropany v podstatě exotická atrakce, představila v Praze na Masarykově stadionu na Strahově. Utkání mezi americkou 94. divizí a XXII. armádním sborem, které bylo sehráno v rámci ligového mistrovství americké armády na evropské pevnině, představovalo velkou sportovní a společenskou událost, o čemž svědčí i návštěva téměř 40 000 diváků: „*Diváci byli poučeni programy¹⁴¹ a místním rozhlasem o pravidlech hry, která se podstatně liší nejen od naší kopané, ale také od anglického rugby.*“¹⁴²

Informace o velkolepém představení amerického národního sportu přinášela řada tehdejších novin. Zprávu o připravovaném utkání amerického vojska dokonce opakovaně uveřejnilo i tehdejší Rudé právo.¹⁴³ Z referátů o utkání se dovídáme, že na Strahově byli přítomni nejen američtí vojáci, ale také vojáci Rudé armády, příslušníci československého vojska a mnoho významných hostů v čele s velitelem XXII. sboru americké armády generálem Ernestem N. Harmonem. Společenský význam události podtrhují pravidelně se objevující sdělení o tom, že: „*po skončení odevzdal velvyslanec Spojených států v Praze Steinhardt vítěznému mužstvu pohár, který věnoval primátor hlav. města Prahy Petr Zenkl.*“¹⁴⁴

K baseballu a americkému fotbalu se váže hned několik článků, jež kromě pravidel popisovaly také význam a oblibu jaké se těmto americkým národním sportům dostávalo ze strany široké sportovní veřejnosti v USA. Příkladem může být plzeňská Pravda z 11. října, kde se na jedné straně objevují hned dva krátké příspěvky informující o vysoké zámořské popularitě baseballu.¹⁴⁵

Jako příklad setkání s americkou sportovní disciplínou, která se v Čechách běžně neprovozovala, nám může posloužit zmínka o házení

---

¹⁴¹ Kopie programu z této sportovní akce se nalézá v archivním fondu Archivu města Plzně - Sběrka písemností, které předal americký velvyslanec plzeňskému primátorovi dne 5. 5. 2007, kart. 2639, desky č. 10.

¹⁴² Pravda, 30. 9. 1945, I/119, s. 4.

¹⁴³ Rudé právo, 23. 9. 1945, XXV/117, s. 4; Rudé právo, 27. 9. 1945, XXV/120, s. 4.

¹⁴⁴ Svobodný směr, 30. 9. 1945, I/100, s. 5.

¹⁴⁵ Pravda, 11. 10. 1945, I/128, s. 4.

podkov, kterou najdeme ve sportovní zprávě „Přehlídka amerických mistrů v Plzni.“¹⁴⁶

Také příslušníci americké armády se u nás seznamovali s některými novými sporty. Naprostou novinkou pro ně musela být například česká házená. Zpráva z Nového dne „*Američané hráli házenou*“ se sice vztahuje k obci Kramolín na jižním Plzeňsku, ale z publikovaných vzpomínek pamětníků vyplývá, že národní házenou se Američané pokoušeli hrát i v Plzni.¹⁴⁷ Uvedený článek končí následujícím sdělením: „*Hosté prohlásili, že házenou¹⁴⁸ budou propagovat i v Americe pro její zajímavost a hodnotu.*“¹⁴⁹ Také odbíjená patřila za oceánem k nepříliš provozovaným sportům, jak dokládá krátká sportovní zpráva, objevující se 14. června 1945 v Pravdě: „*VPK Radbuza Plzeň uspořádá pro americké vojíny několik propagačních zápasů v odbíjené, kterých se účastní nejlepší družstva mužů i žen ze západních Čech.*“¹⁵⁰

Především hrdost na českou sportovní tradici zaznívá v podtextu následujícího obsahového sdělení, ve kterém se pod titulkem „Sokolská metoda do cizích armád“ uvádí, že na základě informací příslušníků československého zahraničního vojska: „*zajišťovali si už velitelé amerického a anglického vojska, jakož i generál de Gaulle sokolské instruktory pro své armády.*“¹⁵¹

Některé rozdíly mezi českým a americkým sportem odráží zajímavým způsobem rovněž informace obsažené v článku „Američtí sportovci překvapeni“, týkající se výrazně odlišných podmínek v oblasti sportovního zázemí: „*[Američané] vyslovili podiv, že tak vyspělý český sport živoří v tak neutěšených poměrech. Pro vlastní účely zabrala si nyní americká posádka hřiště SK Plzeň na Borech, které si upraví tak, aby jejich požadavkům*

---

¹⁴⁶ Svobodný směr, 17. 8. 1945, I/63, s. 4.

¹⁴⁷ Viz. ULRYCHOVÁ, Marta, *Obraz amerického vojáka - osvoboditele ve vzpomínkovém vyprávění obyvatel Plzně a okolních obcí*, In: Genius loci českého jihozápadu. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje: Katedra českého jazyka a literatury ZČU, 2006, s. 9 - 28.

¹⁴⁸ Z kontextu článku je patrné, že se jednalo o národní házenou.

¹⁴⁹ Nový den, 29. 5. 1945, I/13, s. 2.

¹⁵⁰ Pravda, 14. 6. 1945, I/30, s. 4.

¹⁵¹ Nový den, 15. 7. 1945, I/53, s. 4.

vyhovovalo. [...] Podobný zájem projevili američtí vojáci také o plzeňské koupaliště, ovšem se stejným podivem.¹⁵²

Trvalou součást sportovní rubriky poválečného Svobodného směru představovaly kratší humorně zaměřené glosy, ve kterých se pravidelně objevovala postava fiktivního fanouška jménem Pepoušek. Pepoušek byl postavou reagující na aktuální sportovní události. Proto se zde také 21. června 1945 objevila následující informace: „*Nejraději chodí Pepoušek na zápasy s Američany. On totiž fandí jen pro ně a američtí vojáci jsou štědrí, takže má stále dost žvýkací gumy a čokolády.*“¹⁵³ Tato vtipná glosa zároveň reaguje i na chování některých českých lidí, kteří v období poválečného nedostatku využívali svých známostí s Američany, především k osobnímu prospěchu a obohacení.

Zvýšený zájem o americký sport, způsobený dlouhodobější přítomností amerických vojáků, se stal pravděpodobně hlavní příčinou uveřejnění článku „Americká zkouška sportovní zralosti“. V rámci článku byly otištěny dokonce i tabulky, podle kterých jsou jednotlivci, usilující o zkoušku sportovní zralosti, řazeni do několika výkonnostních kategorií. Nejnižší úroveň představuje začátečník a nejvyšším dosažitelným stupněm je sportovní fenomén. Závěr článku patří následující malé úvaze: „*Američané se tímto způsobem zřejmě snaží získati pro sport větší masy lidí. Nešlo by něco podobného zavést i u nás?*“¹⁵⁴

Strohé zprávy i obsáhlejší reportáže z veřejných sportovních událostí, které provozovali američtí vojáci v průběhu plzeňského pobytu, představovaly běžnou součást regionálně zaměřených sportovních rubrik. V rámci veškerých uveřejněných článků na téma americké armády, objevujících se v českém tisku, představovaly sportovně zaměřené články zhruba až jednu pětinu jejich celkového počtu. Obsahy novinových sportovních rubrik svědčí nezřídka o tehdejším odlišném sportovním zázemí Čechů a Američanů. Sporty jako baseball nebo americký fotbal vyvolávaly všeobecně zvýšenou pozornost jak diváků, tak i čtenářů, pro svou neokoukanost a exotičnost. Zájem o americké národní sporty

¹⁵² Nový den, 24. 5. 1945, I/8, s. 2.

¹⁵³ Svobodný směr, 21. 6. 1945, I/17, s. 4.

¹⁵⁴ Pravda, 7. 11. 1945, I/150, s. 5.

překročil, v případě slavnostní propagační ukázky amerického fotbalu, uskutečněné v Praze na Strahově, prostor západočeského regionu a stal se tématem celostátního tisku. Hluboký poválečný odpor ke všemu německému vedl v ojedinělých případech až k přehnaným a racionálně nedostatečně podloženým závěrům o nadřazenosti amerického sportu nad německým. Američané byli na stránkách tisku vylíčení jako sportovně neobyčejně vyspělý národ. Jako sportovci, kteří vynikají vysokou morálkou, disciplínou, organizovaností hry a v neposlední řadě také odhodláním nevzdávat se ani v okamžicích, kdy se jim nedaří.

9. Kultura a společenské akce

Tuto kapitolu není snad ani možné začít jiným způsobem, než informací o jednom poněkud překvapivém zjištění. V rámci tehdejších českých novinových zpráv, které se pokoušely o zprostředkování informací, týkajících se kulturního života amerických vojáků, dominuje zcela výrazným způsobem osoba poručíka Waltera Ducloux.¹⁵⁵ Walter Ducloux působil v civilu jako člen filharmonie v New Yorku, kde byl dokonce zástupcem slavného dirigenta Artura Toscaniniho¹⁵⁶. Ducloux svou hudební činností výrazně zasahoval do kulturního života Plzně a později dokonce řídil i Českou filharmonii v Praze, kde jej při jedné příležitosti přijal ve vlastní lóži i prezident republiky Edvard Beneš.¹⁵⁷ Článků, věnovaných tomuto mezinárodně uznávanému dirigentovi, se v novinách objevují desítky a uvedené zjištění je navíc o to překvapivější, že jinak se na stránkách periodického tisku o umění ve spojitosti s americkou armádou píše poměrně zřídka. Pomineme-li nesčetné články věnované Walteru Duclouxovi, musíme konstatovat, že zde nalezneme rozhodně větší množství zmínek o tanečních zábavách, než o hudbě, literatuře nebo výtvarném umění. Zde je také ovšem nutno poznamenat, že u otištěných

---

¹⁵⁵ Walter Ducloux (1913 – 1997). Dirigent a spisovatel, narozený ve švýcarském Luzernu. Během 2. světové války sloužil v americké armádě. Několik let působil jako hudební ředitel Hlasu Ameriky.

¹⁵⁶ Arturo Toscanini (1867 – 1957) - slavný italský dirigent.

¹⁵⁷ Svobodný směr, 3. 10. 1945, I/102, s. 3.

informací na téma tanečních zábav, šlo často o příspěvky čtenářů, které tedy nepocházely přímo z pera samotných novinářů.

Početné zprávy českého tisku, jejichž pozornost nějakým způsobem upoutal Walter Ducloux a jeho působení v oblasti vážné hudby, mají různou délku a přinášejí často odlišný druh informací. Nalezneme zde tak nejen stručná oznámení o nejbližších koncertech, řízených pod taktovkou amerického poručíka, ale dokonce i několik zasvěcených a často až do podrobností jdoucích hudebních recenzí. Velké množství článků o Duclouxovi a jeho značnou popularitu potvrzuje i následující úryvek: *„Ducloux stal se v Plzni předmětem denního hovoru a otázka ‚Viděla jste Ducloux?‘ stala se téměř tak běžnou jako otázka, jak se vám daří.“*¹⁵⁸. Ve stejném článku se zároveň uvádí, že pokud bychom porovnávali jednotlivé hudební umělce na základě vyprodaných sálů, ocitl by se Walter Ducloux ve společnosti například Rafaela Kubelíka nebo Václava Talicha. Následující řádky se věnují typologii amerických umělců. Američtí umělci jsou tu rozděleni do dvou základních kategorií. První skupinu představují ti, kteří si veškeré náklady na vystoupení hradí ze svého, neumějí však v podstatě nic. Druzí, skutečně kvalitní umělci, naproti tomu vyžadují na svých honorářích neúměrně vysoké dolarové částky, které si zase bohužel skromné české prostředí nemůže dovolit. *„Nu, a do které kategorie, jste mne tedy zařadil?“ Otázal se Ducloux. Odpověděl jsem: ‚Do třetí, Mistře, tj. do té, která hodně umí, ale nic za to nežádá.“*¹⁵⁹ Ducloux totiž právě po koncertě, o němž uvedený článek pojednává, věnoval celý svůj honorář ve prospěch jednoho obecně prospěšného fondu.

Ze zasvěcenějších recenzí lze těžko opomenout článek Aleny Chramostové *„Walter Ducloux mezi námi“* z týdeníku plzeňského rozhlasu Hovoří Plzeň. Uvedený článek vznikl u příležitosti rozhlasového rozhovoru a jeho čtenáře musel nepochybně zaujmout již následující dirigentův popis: *„Maestro, oblečen do polní uniformy řadového vojáka, zahalen do raincoatu s helmou v ruce.“*¹⁶⁰ V pozdějších pasážích zmíněného článku přišla řeč i na českou hudební klasiku. Americký dirigent upozornil, že nejrozšířenějšími českými díly ve Spojených státech amerických jsou

¹⁵⁸ Svobodný směr, 9. 11. 1945, I/133, s. 3.

¹⁵⁹ Svobodný směr, 9. 11. 1945, I/133, s. 3.

¹⁶⁰ Hovoří Plzeň 13. 10. 1945, I/18, s. 7.

Prodaná nevěsta, Vltava a Z mého života od Bedřicha Smetany. Z Dvořákových děl jsou prý nejoblíbenější skladbami Novosvětská, IV. a II. symfonie, přičemž jemu samotnému je prý o něco bližší tvorba Antonína Dvořáka. Autorka článku si při té příležitosti následně trochu posteskla: „Zabolela nás ale malá všeobecná znalost menších děl našich géniů, např. *Legendy, Slovanské tance, České tance atp.*“¹⁶¹

Vyjimečný talent dirigenta ve službách americké armády neopomnělo připomenout v rubrice Poznámky na okraj kulturního týdne ani Rudé právo. Z hodnocení Duclouxova výkonu stojí za připomenutí minimálně tento úryvek: „*Pronikl partiturou opery se zřejmým znalectvím, byť pro nás s cizokrajným nádechem.*“¹⁶²

V obsáhlém článku „Walter Ducloux řídí Prodanou nevěstu“ se zasvěceně rozebírá dirigování Prodané nevěsty 28. října 1945 v Městském divadle v Plzni. Součástí rozsáhlejšího hudebního referátu byl mimo jiné i následující zajímavý verdikt: „*Z výsledného účinku je téměř jisto, že Duclouxův způsob reprodukce, respektující s neuvěřitelnou přesností zápis Smetanův, je Smetanovi prospěšnější než úpravy některých českých dirigentů.*“¹⁶³

Kromě Waltera Ducloux vyvolal mediální zájem, byť v nesrovnatelně menší míře, další mimořádně talentovaný americký hudebník. V rámci svých vystoupení pro americké vojáky se v Plzni zastavil Paul Robeson¹⁶⁴, světoznámý černošský operní pěvec, přirovnávaný svým hlubokým hlasem k legendárnímu ruskému pěvci Fedoru Šaljapinovi¹⁶⁵. Významný zpěvák během své zastávky v Plzni poskytl také rozhovor jednomu spolupracovníkovi místních novin, na jehož základě vyšel později článek: „Paul Robeson o Československu“.¹⁶⁶ Podtitulem zmiňovaného článku je věta: „President T. G. Masaryk nadšen uměním černošského pěvce“. Paul Robeson také v textu na prvního československého prezidenta, se kterým se měl možnost osobně seznámit a několikrát s ním dokonce pohovořit,

¹⁶¹ Hovoří Plzeň, 13. 10. 1945, I/18, s. 7.

¹⁶² Rudé právo, 28. 10. 1945, /146, s. 5.

¹⁶³ Pravda, 31. 10. 1945, I/145, s. 2.

¹⁶⁴ Paul Robeson (1898 – 1976) - americký herec, zpěvák a spisovatel.

¹⁶⁵ Fedor Šaljapin (1873 – 1938) - ruský operní pěvec.

¹⁶⁶ Svobodný směr, 4. 9. 1945, I/78, s. 3.

vzpomíná, byť pouze prostřednictvím autora článku: „Prohlásil, že na něj osobnost presidentova učinila mohutný dojem. Náš první president byl rovněž nadšen jeho uměním, což jak zřejmo, Paula Robesona dodnes těší.“¹⁶⁷

Vystoupení určené americkým vojákům byla obecně příčinou návštěvy řady významných kulturních osobností. Jednalo se však zpravidla o vystoupení, určená výhradně k pobavení amerických vojenských posádek, takže v českých novinách se těmto, často jinak velice zajímavým, návštěvám mnoho prostoru nedostávalo. Mezi několik vzácných výjimek patřily zprávy o akcích, kdy hosté amerických vojenských posádek, vystoupili zároveň pro obyvatele Plzně. Svědectví o jedné takové akci přinesl článek „Koncert na náměstí“, který se objevil 10. června 1945 v Pravdě a informoval o koncertu, uspořádaném z podnětu americké armády na Náměstí Republiky. Jednalo se o koncert, při kterém se plzeňskému publiku představili Grace Moor a Nino Martini, přední interpreti Metropolitní opery v New Yorku. V článku se objevuje poznámka k hlasové akustice: „Byla velká škoda, že jsme neslyšeli hlasy bezprostředně in natura, poněvadž reprodukcí byl hlas skreslen a nebylo možné sledovati jemné přednesové nuance obou umělců.“¹⁶⁸ Kritický hlas, namířený tentokrát do vlastních řad, zaznívá i v samotném závěru zprávy: „Koncert byl zakončen hymnami československými a americkou. Z tohoto večera si odnášíme ještě však jedno poučení: Naučme se zpívat své hymny, abychom dokázali, že rčení, že Češi jsou národem hudebníků, není pouhou frází.“¹⁶⁹

Zpráva „Bouřlivý úspěch českého představení pro Američany“ nás naopak informuje o prvním celovečerním českém představení pro americké vojáky, které se uskutečnilo v plzeňském kině Elektra. Se svým dívčím orchestrem zde vystoupila paní Karen - Ostrá: „Nadšení Američanů, zvláště při krojované scéně z české vesnice, neznalo mezí. A což teprve, když dívky v nadýchaných šatečkách předvedli [...] ukázkou amerického

---

¹⁶⁷ Svobodný směr, 4. 9. 1945, I/78, s. 3.

¹⁶⁸ Pravda, 10. 6. 1945, I/27, s. 2.

¹⁶⁹ Tamtéž.

jazzu.¹⁷⁰ V článku se pak o něco níže zároveň uvádí: „Učinkující mohou být opravdu hrdi na chválu, která se ponese až za oceán.“¹⁷¹

Z obsahu mnoha novinových zpráv se v neposlední řadě máme možnost dovědět i o tom, jak výrazně vysoké oblíbenosti mezi americkými vojáky se těšila Smetanova opera *Prodaná nevěsta*. Již první číslo *Pravdy* ze 13. května 1945 přináší informaci o slavnostním představení této vůbec nejznámější opery Bedřicha Smetany, které bylo uvedeno v městském divadle a bylo určeno jak pro zástupce místní samosprávy, tak pro americkou a československou armádu. Za americkou armádu byl na slavnostním představení přítomen generál Robertson, velitel 2. pěší divize.¹⁷² Později byla *Prodaná nevěsta* hrána ještě několikrát již pouze pro americké vojáky a byla zároveň uvedena v předvečer oslav Dne nezávislosti. Mimořádné úlohy *Prodané nevěsty* v kulturním životě zaoceánských vojáků si povšiml také dokonce i celostátní tisk, takže například *Právo lidu* napsalo 22. června 1945: „V Plzni přítomným americkým vojákům učarovala *Prodaná nevěsta*. Byla pro ně hrána již čtyřikrát, ale stále docházejí na ředitelství divadla žádosti od Američanů, aby byla *Prodaná nevěsta* znovu dána na pořad.“¹⁷³

Pomineme-li *Prodanou nevěstu*, stojí v tomto ohledu z oblasti hudebně divadelního života za zmínku snad již jen jeden kratičký článek věnovaný Frimlově¹⁷⁴ operetě *Rose Marie* „Zájem o ‚Rose Marii‘ v Plzni“, ve kterém se uvádí: „Letošní provedení *Rose Marie* s americkým prostředím je malým přiblížením našim osvoboditelům jejich domovu. Američané si Frimla váží, jeho hudbu mají rádi, jsou na něho hrdí. Plánuje-li se pomník americké armádě, pak *Rose Marie* je jeho předchůdcem v hudebním prostředí.“¹⁷⁵

O existenci jakéhosi plzeňského hudebního salónu, kam pravidelně docházeli američtí vojáci, podává zprávu článek z kulturní rubriky *Svobodného směru* 10. června 1945.¹⁷⁶ „Plzeňská dostaveníčka“, jak se uvedený článek jmenuje, popisuje atmosféru salónu, v němž američtí

¹⁷⁰ *Lidová demokracie*, 30. 10. 1945, I/145, s. 4.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² *Pravda*, 13. 5. 1945, I/1, s. 2.

¹⁷³ *Právo lidu*, 22. 6. 1945, XXXXVIII/36, s. 3.

¹⁷⁴ Rudolf Friml (1879 – 1972) - americký pianista a skladatel českého původu.

¹⁷⁵ *Lidová demokracie*, 7. 11. 1945, I/151.

¹⁷⁶ *Svobodný směr*, 10. 6. 1945, I/8, s. 3.

vojáci měli možnost poznávat českou hudbu, těmito výstižnými slovy: „*V soukromé hudební škole paní Mikelkové - Filipovské se opět sešla společnost hudbymilovných Američanů. Zase se zpívalo a hrálo, dokonce čtyřručně na oba klavíry. Sama paní domu už neví, kolikátý je tohle večer z těch dostaveníček, která ji a její známé sblížila tak srdečně s americkými důstojníky a vojáky.*“

Z novinových článků věnovaných hudbě je rovněž zajímavý příspěvek Oldřicha Blechy, v němž nám jeho spoluautor osvětluje vznik jednoho českoamerického pochodu¹⁷⁷

Do kapitoly o kultuře je jistě možné zařadit i informace o nejrůznějších amerických armádních časopisech. Redakce českých novin cizí časopisy zcela určitě zajímaly, o čemž svědčí také několik, byť spíše nepřilíš rozsáhlých článků, publikovaných na toto téma. O armádních časopisech vydávaných přímo v Plzni referoval 14. července 1945 deník Nový den. Možná to bylo i proto, že oba časopisy CUE EM a Buffalo Chips byly vydávány ve stejné tiskárně, což zde bylo pochopitelně náležitě připomenuto a dále se uvádělo také to, že časopisy mají sloužit především k informování příslušníků americké armády a že oba také neváhají hojně informovat o životě v Československu, zejména o kulturní a hospodářské oblasti.¹⁷⁸

Možnost seznámit se s americkou kulturou, angličtinou a částečně také i s každodenním americkým způsobem života, umožňovalo plzeňským obyvatelům, kromě osobního kontaktu s Američany, také rozhlasové vysílání. Jak dokládají staré rozhlasové programy otištěné v týdeníku Hovoří Plzeň, v rámci pořadů uváděných na vlnách Českého rozhlasu Plzeň, se pravidelně objevovaly několikahodinové vysílací bloky, označované pod názvem „Pořad americké posádky“.

Jak již bylo výše řečeno, oblast společenských akcí zastupují především taneční zábavy. Již v prvních poválečných týdnech přinášely české noviny informace o chystaných tanečních zábavách. Jsou to obyčejně zprávy

---

¹⁷⁷ Pohlednice s textem a notovým záznamem uvedeného pochodu je uložena v archivním fondu Archivu města Plzně - Sběrka písemností, které předal americký velvyslanec plzeňskému primátorovi dne 5. 5. 2007, karton, desky č. 6.

¹⁷⁸ Nový den, 14. 7. 1945, I/52, s. 2.

následujícího typu: „*Velitelství 5. sboru americké armády pořádá veliký večírek na Ostende (Bolevecký rybník) v pondělí 28. května. Zve 200 českých dívek. Odjezd auty v 7 hod. od radnice. Americký jazzband, občerstvení: šampaňské, víno, pivo, koňak, obložené chlebičky, čaj, káva.*“¹⁷⁹ O několik dní později se ve stejných novinách objevilo dokonce pozvání českým děvčatům k jízdě na zábavu až do rakouského Lince. V Linci měly dělat Češky společnost vojákům americké 11. tankové divize, což bylo v daném inzerátu odůvodněno takto: „*Američtí hoši se nesmějí stýkat s Němci a chtějí se bavit i v Rakousku.*“¹⁸⁰

Drobná pozornost tisku byla věnována i skutečnosti, že díky Američanům se v Plzni začaly objevovat i některé nové tance. Svobodné slovo k tomuto tématu přineslo článek nazvaný „*Americké tance u nás*“, ve kterém se uvádí: „*V poslední době se u nás objevilo mnoho nových tanců, které k nám zavedli většinou Američané. Největší oblibě se těší Trucking, podobný našemu třasáku a pak tzv. Invasion-swing.*“¹⁸¹ Další nesmírně zajímavé svědectví přineslo 18. října 1945 rovněž Svobodné slovo. V příhodně pojmenovaném článku „*Jinak se mluví, jinak se dělá*“ informuje o tanci bugy-bugy, provozovaném na večírku KSČ: „*V Plzni se konal večírek KSČ s hodnotným programem. Mezi jinými bylo ve slovním programu satiricky poukazováno na tanec bugy-bugy a zcela správně bylo odsouzeno počínání mnohých z řad naší mládeže na tanečních parketech. [...] Po skončení slovního programu byl na pořadu tanec. A hle - bugy-bugy v celé své hrůzné síle objevil se na parketu a v zápětí za ním přišel na scénu fantastický swing, jaký nelze vidět ani mezi černochoy.*“¹⁸²

Ohledně dobových tanečních zábav se v novinách, v poměrně hojně míře, vyskytovala kritika chování českých děvčat kvůli tomu, že příliš podléhaly kouzlu amerických uniforem a zanedbávaly tak české chlapce. Několikrát jsou otiskovány případy (často v rámci čtenářských koutků), kdy české dívky nechtěly kvůli Američanům tančit ani s vojáky československé armády. V článku „*Děvčátka, probudte se!*“ je uvedeno: „*Na jedné z četných tanečních zábav v Plzni odmítla 20 letá dívka tanec s četařem -*

¹⁷⁹ Nový den, 27. 5. 1945, I/11, s. 4.

¹⁸⁰ Nový den, 8. 6. 1945, I/23, s. 2.

¹⁸¹ Svobodné slovo, 4. 8. 1945, I/72, s. 2.

¹⁸² Svobodné slovo, 18. 10. 1945, I/134, s. 4.

záložníkem. [...] Také jiné dívky odmítly tančit s čs. vojíny, ale Američanům padaly do náruče.¹⁸³ Zajímavá je i stručná reakce nazvaná „Děvčátko křičí ze spaní“, jež se ve stejných novinách objevila o tři dny později: „Jsem jedna z těch, která sympatizuje s Američany a volám do světa, že čeští hoši, až na bílé vrány nestojí za zlámanou grešli. Tím končím, aby mě neranila mrtvice. Tolik k hlasu lidu [název rubriky] ze 4. října. M. S.“¹⁸⁴ Poněkud odlišný dojem vyvolává čtenářský dopis ze Svobodného slova, zprostředkovávající reakci jiné české dívky: „Nelíbí se mi, že naši hoši nám vyhrožovali: ‚Počkejte, až odejdou Američani, tak si vás ani nevšimneme.‘ Pravda chodili jsme na zábavy Američanů, ale chovaly jsme se vždy slušně.“¹⁸⁵ O vztazích mezi Američany a Češkami pojednává zároveň také článek „Račte také milovati Američana?“¹⁸⁶ K dívkám, které odmítaly československé vojáky a chodily se ve svém volném čase bavit výhradně se zámořskými hosty, promlouvala i následující pasáž z článku „Važme si víc naší armády“: „Naši vojáci nemají blýskavé knoflíky a vyžehlené kalhoty. Mají však zlaté české srdce a v něm lásku k národu. To si musí uvědomit každý, především naše česká děvčata.“¹⁸⁷

Tématem „posedlosti“ plzeňských dívek po exotických Američanech se na stránkách západočeského regionálního tisku mimochodem zabývá i několik básní. Možná vůbec nejzajímavější z nich byly uveřejněny ve Svobodném směru pod názvy „Poznámka I.“¹⁸⁸ a „Poznámka II.“¹⁸⁹

Ještě mnohem hůře než to, že česká děvčata odmítala tančit na zábavách s československými vojáky, bylo přijímáno, když se američtí vojáci chovali příliš přátelsky k Němcům nebo, když se společensky bavili s Němkami. Dá se říci, že toto byla také jedna z mála věcí, za kterou byli příslušníci americké armády opakovaně a otevřeně kritizováni. Vyjádření podobných pocitů mohlo vypadat třeba takto: „Jsme a zůstaneme vděční spojeneckým armádám za pomoc při osvobození naší republiky, ale nedovedeme si vysvětlit, proč se američtí vojáci vodí s Němkami, snímají

¹⁸³ Pravda, 4. 10. 1945, I/122, s.

¹⁸⁴ Pravda, 7. 10. 1945, I/125, s. 2.

¹⁸⁵ Svobodné slovo, 27. 7. 1945, I/65, s. 3.

¹⁸⁶ Svobodné slovo, 31. 10. 1945, I/146, s. 2.

¹⁸⁷ Svobodné slovo, 5. 12. 1945, I/175, s. 4.

¹⁸⁸ Svobodný směr 13. 6. 1945, I/10, s. 3

¹⁸⁹ Svobodný směr 24. 7. 1945, I/43, s. 3.

*jim pásky s rukávů a navlékají si je sami, jako např. v Hněvkovicích.*¹⁹⁰ Někdy však byly podobné reakce v českých novinách ještě výrazně tvrdší: *„Nemůžeme uvěřit, že statisíce statečných Američanů ještě nedávno umíralo proto, aby jejich nástupci se mohli kochat půvaby žen a dcer nacistických vrahů.*¹⁹¹ Ačkoli se ve výše uvedených případech jednalo o názory čtenářů a novinářů, uveřejňované v komunistických novinách, ani tiskoviny ostatních stran nebyly k Američanům v tomto ohledu o mnoho laskavější.

Jedním z výsledků poválečné, mravně poněkud uvolněnější, atmosféry se stal také leták nazvaný „Jak dostat dívku za deset lehkých lekcí“. V deníku Pravda vyšla drobná zpráva, ve které se pod názvem „Ostudná příručka“ sděluje, že *„to, co leták nabízí, jest přímou urážkou našich dívek a budí dojem, že Američanům nemáme nic jiného k nabídnutí, než děvčata. [...] V době nedostatku je zarážející, že se našel papír na podobnou nechutnost.*¹⁹²

Řada vztahů mezi americkými vojáky a českými děvčaty byla trvalejší povahy a v některých případech končily tyto vztahy dokonce svatbou. Také v českém dobovém tisku se o těchto radostných obřadech objevuje několik zpráv, které ovšem mají zpravidla charakter pouhého stručného oznámení. Již 17. července 1945 se, v souvislosti s první českoamerickou svatbou, prostřednictvím novin dovídáme o tom, že *„po sňatkových obřadech, které provedli společně katoličtí duchovní český a americký, vykonal bohoslužby americký duchovní. [...] Svatba vyvolala značnou pozornost, ale ještě větší zvědavost, takže plzeňský Bartoloměj byl naplněn i v postranních lodích. [...] Ženicha doprovázela početná delegace kamarádů, kteří obstarali svatební průvod na amerických autech.*¹⁹³

V poněkud obecnější rovině, doplněné navíc o nejjeden pozoruhodný statistický údaj, se o sňatcích píše ve Svobodném směru 28. října: *„Příslušníci XXII. sboru americké posádky, kteří jsou posádkou v Plzni, prohlašují, že se jim česká děvčata líbí. Dokazují to také činy. V gotickém chrámu sv. Bartoloměje na plzeňském náměstí bylo před starobylým*

¹⁹⁰ Pravda, 1. 9. 1945, I/95, s. 2.

¹⁹¹ Pravda, 25. 7. 1945, I/63, s. 2.

¹⁹² Pravda, 24. 6. 1945, I/39, s. 2.

¹⁹³ Svobodný směr, 17. 7. 1945, I/37, s. 3.

*oltářem oddáno již 17 českých dívek s příslušníky americké armády. Každý z těchto novomanželů vykonal cestu více jak 10 000 kilometrů, aby našel tu pravou vyvolenou. Doufejme, že tak dlouhou cestu nekonali nadarmo a že si každý tu pravou skutečně vyvolil.*¹⁹⁴ Hořce varovný tón je cítit z příspěvku čtenáře S. Kudrny ve Svobodném slovu: „*Varuji česká děvčata, aby se nevdávala za americké vojíny, jestliže nechtějí být rozčarována. Provdaná děvčata byla na hranicích poslána zpět s pouhým oznámením, že sňatek je neplatný.*“¹⁹⁵ Svobodné slovo se o budoucí situaci ohledně nových manželek amerických vojáků zmiňuje i v nepříliš rozsáhlém článku nazvaném „Američtí vojáci a české nevěsty“. Tento článek však operuje pouze s informacemi, dříve uveřejněnými v americkém armádním časopise Stars and Stripes, jehož název se tu navíc uvádí pod komicky zkomoleným názvem Star nad Stripes.¹⁹⁶

Zdaleka ne každý americký voják si však s sebou domů z Plzně přivezl nevěstu. Téměř všichni si však za oceán chtěli odvézt alespoň nějaký drobný suvenýr, který by jim později připomínal nejen Plzeň, ale i vzdálené Československo. Za účelem prodeje suvenýrů pro repatrianty a příslušníky spojeneckých armád, byl ve třetím poschodí obchodního domu plzeňské filiálky firmy Jaroslav Brouk a Josef Babka, a. s. Praha, v ulici Bedřicha Smetany zřízen speciální obchod.¹⁹⁷ Okamžik otevření i samotná existence obchodu byla na stránkách tisku opakovaně připomínána. Jeho fungování pak alespoň základním způsobem popisovaly všechny tehdejší noviny. Příkladem mohou být články uveřejněné v deníku Pravda, Novém dnu nebo ve Zprávách ONV v Plzni¹⁹⁸. V reportáži Svobodného slova se uvádí: „*Desítky tisíců památkových předmětů odnesli si odtud američtí vojáci. Nejoblíbenější jsou české sklo, keramika a dřevěné výrobky. Dodavatelé chápou dobře velký propagační význam akce a uvolňují pro tržnici zboží a výrobky v největším možném počtu. Nikdy nebudeme mít tak znamenitou příležitost k propagaci např. českého skla v USA jako nyní. Vojáci roznesou věci z Československa do milionů amerických domácností. Tam tyto*

¹⁹⁴ Svobodný směr, 28. 10. 1945, I/124, s. 4.

¹⁹⁵ Svobodné slovo, 18. 7. 1945, I/57, s. 3

¹⁹⁶ Svobodné slovo, 5. 9. 1945, I/98, s. 3.

¹⁹⁷ *Dějiny Plzně v datech*, Praha 2004, s. 380.

¹⁹⁸ Pravda, 13. 6. 1945, I/29, s. 3; Nový den, 13. 6. 1945, I/27, s. 3.

*předměty budou dělat zdarma reklamu našemu průmyslu.*¹⁹⁹ Informace Svobodného slova nám pak ještě zajímavým způsobem rozšiřuje deník Nový den: *“Mimo to zde budou fungovati tlumočnice v národních krojích. [...] Poněvadž zájem o uvedené zboží jest veliký, bude přístup do tohoto oddělení dovolen opravdu jen příslušníkům spojeneckých armád.*²⁰⁰

V širším slova smyslu by do této kapitoly bylo možné zahrnout i vykonávání náboženských obřadů. Několik zmínek o vojenských mších se objevilo více méně jen v Lidové demokracii. O praktikování katolického náboženství v americké armádě svědčí nepříliš rozsáhlý článek „Americké mše sv. na Plzeňsku“²⁰¹ nebo poznámka v článku Jaroslava Kusého, kterému se sledování veřejné zpovědi amerických vojáků stalo dokonce námětem k drobné úvaze *„Jak nesrovnatelně výše ctí osobnost, názor, myšlenku druhého americká demokracie. V Plzni nám to ukázali její vojáci i v tom, když na jednom náměstí přistupovali veřejně ke zpovědi u svého vojenského kněze, aniž byli zraňováni úsměškem, poznámkou druhého, který je třeba opačného smýšlení. To je nesmírná výška úcty a respektu přesvědčení, při níž my musíme hodně zaklonit hlavu, abychom jí dohlédli.*²⁰²

10. Zázračný lék penicilin

Lék penicilin v roce 1945 stále ještě působil jako jeden z nejužasnějších a nejobdivovanějších výsledků nedávného vědeckého výzkumu. Podobně jako atomová bomba, k jejímuž prvnímu použití došlo 6. srpna 1945 při bombardování japonského města Hirošima, představoval i penicilín vynález, který v důsledku své existence radikálně změnil postavení člověka ve světě. Oba tyto čerstvé zázraky moderní vědy, byť sloužily každý ke

¹⁹⁹ Svobodné slovo, 19. 9. 1945, I/110, s. 4.

²⁰⁰ Nový den, 13. 6. 1945, I/27, s. 3.

²⁰¹ Lidová demokracie, 15. 6. 1945, I/33, s. 4.

²⁰² Stráž českého západu, 3. 11. 1945, I/3, s. 3.

zcela protichůdným účelům, byly středem četné pozornosti současníků, které fascinovaly svou neuvěřitelnou silou a účinností.

Na rozdíl od atomové pumy, k prvnímu použití penicilinu došlo již dávno před ukončením války. Trojice vědců, která se nejvíce zasloužila o to, aby mohl být tento převratný lék použit pro záchranu lidských životů, obdržela sice právě v roce 1945 Nobelovu cenu, ale samotný objev penicilinu skotským lékařem Alexandrem Flemingem se datuje již do roku 1928. Ovšem až teprve za jedenáct let se jej podařilo izolovat na základě spolupráce několika dalších vědců, z nichž patolog H. W. Florey a biochemik E. B. Chaine, obdrželi za svou práci později Nobelovu cenu, společně s Flemingem.

Od roku 1940 se vývoje výroby penicilinu chopili Američané, kterým se výrazným způsobem podařilo zdokonalit způsob pěstování plísně a nepříliš velké množství nákladně vyrobeného léku začali během 2. světové války používat v armádě.²⁰³

Vzhledem k tomu, že aplikace penicilínu pomáhala často i v takových případech, kdy všechny ostatní tehdejší způsoby léčby již naprosto selhávaly, býval považovaný za mimořádný, ba přímo zázračný lék.

Ačkoli penicilin představoval v roce 1945 ještě poměrně vzácný léčebný prostředek²⁰⁴, americká armáda ho od určité doby, v několika zpravidla již beznadějně se vyvíjejících případech, neváhala použít i pro léčbu českého civilního obyvatelstva, většinou dětí.

Je jasné, že lék způsobující doslova zázraky, mohl jen těžko uniknout pozornosti dobového tisku, který se o penicilínu vyjadřoval s neskrývaným a často až obtížně kontrolovatelným nadšením. Patrné je to i na základě několika nejčastěji používaných přívlastků, se kterými se zde opakovaně setkáváme. Oněmi neustále se opakujícími přívlastky jsou míněny výrazy jako „znamenitý“, „zázračný“ nebo „fantasticky účinný“.

Obsáhlou zprávu pod názvem „Američané zachránili českému dítěti život“ přinesl 25. července 1945 Nový den. Léčba roční holčičky

---

²⁰³ BANKOFF, George: *Zázračný penicillin*, Praha 1947, s. 66 - 67.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 67.

z Přešticka, která probíhala v městské nemocnici v Plzni, je zde představována jako úplně první případ dětské léčby penicilinem²⁰⁵ v republice a současně také první případ léčby neepidemického zápalu mozkových blan stejným lékem. Uvedený článek líčí podrobně celý průběh její nemoci a následné léčby. Závažnost onemocnění a kritický stav dítěte je popsán následujícím způsobem: „*Za tohoto stavu a při dnešních metodách lékařských, které jsou známy, je tato nemoc, neepidemický zápal mozkových blan, stoprocentně smrtelná [...] Názor všech lékařů v plzeňské nemocnici je, že nebyti Američanů a jejich laskavosti, dítě by bylo dnes již mrtvé.*“²⁰⁶ Článek zároveň oceňuje úspěšnou spolupráci vedoucího lékaře dětského oddělení MUDr. Mathesia s plukovníkem americké armády v Plzni doktorem Pražákem, který zařídil poskytnutí léku z amerických vojenských zásob. Podle Nového dne doktor Pražák celou věc okomentoval těmito slovy: „*Ačkoli tohoto léku i my zde máme málo, je naší povinností přispět k záchraně dítěte. Kdyby se u vás vyskytl zase nějaký takový zoufalý případ, [...] vypomůžeme vám zase.*“²⁰⁷ Stejnou událost a zároveň ještě český původ doktora Pražáka, tentokrát ovšem ve výrazně stručnější podobě, připomínají i Zprávy ONV v Plzni v článku nazvaném „*Colonel Prazak zachránil život českému dítěti*“²⁰⁸ nebo Svobodné slovo pod titulkem „*Americký lék zachránil dítě*“.²⁰⁹

Další informaci o úspěšné provedené léčbě pomocí penicilinu přinesl regionální komunistický deník Pravda, když popsal záchranu studenta, který v průběhu žní onemocněl zánětem mozkových blan. O původu léku bližší informace uvedeny nebyly, čtenář se pouze dozvěděl, že penicilín pro léčbu „*opatřili soudruzi ze sekretariátu KSČ v Klatovech*“.²¹⁰

Podíl Čecha, absolventa plzeňského gymnázia, na zjednodušení výrobního procesu penicilínu, připomíná článek o doktoru Milanu Bergrovi, pojmenovaný „*Penicillin, vyrobený Plzeňanem, letadly do Ameriky a Ruska*“.²¹¹ Přehled vědecké činnosti tohoto lékaře, který během

---

²⁰⁵ Lék je v článku uváděn pod názvem penicill.

²⁰⁶ Nový den, 25. 7. 1945, I/61, s. 3.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Zprávy ONV v Plzni, 3. 8. 1945, I/10, s. 10.

²⁰⁹ Svobodné slovo, 4. 8. 1945, I/72, s. 4.

²¹⁰ Pravda, 24. 8. 1945, 88/I, s. 2.

²¹¹ Nový den, 2. 8. 1945, I/68, s. 3.

II. světové války působil v Anglii, je zakončen větou: „*Tak byl zásluhou Plzeňana dr. Milana Bergera zachráněn přemnoha spojeneckým vojákům život.*“²¹²

Četné poválečné informace o úžasném léku penicilínu, pocházejícím ze zásob zdravotnického materiálu západních spojeneckých armád, byly navíc doplněny několika novinovými zprávami, které přinášely informace o přípravě a použití tzv. Mykoinu BF 510²¹³, české obdoby penicilínu, Ten byl ve druhé polovině roku 1944 s úspěchem vyzkoušen skupinou českých vědců, kteří se jeho přípravou zabývali v chemicko-farmaceutických závodech B. FRAGNER (BF) v Dolních Měcholupech.²¹⁴

11. Závěr

Pro zkoumání nejrůznějších způsobů zobrazení amerických vojáků v českém tisku představují základní zdroj informací regionální periodika. Ani celostátní deníky se sice tématu americké armády nevyhýbají, ale informují o ní především v globálním měřítku (operace amerických ozbrojených sil v Tichomoří, informace o projevech nejvyšších armádních představitelů a podobně). Samotná situace americké armády v Plzni se tedy v celostátním tisku prakticky neobjevuje. Výjimku představuje pouze několik stručně pojatých zpráv o nejvýznamnějších oficiálních událostech. Nedílnou součástí tehdejších celostátních novin byly ovšem často i regionální stránky, které si podrobně všímaly i místních událostí. Regionální strany se však u řady deníků z roku 1945 začaly objevovat až postupně, takže například s regionálně zaměřenou částí Rudého práva (Rudé právo českého západu) je možné pracovat až od 14. listopadu 1945.

---

²¹² Nový den, 2. 8. 1945, I/68, s. 3.

²¹³ Lidová demokracie, 22. 8. 1945, I/86, s. 2; Pravda 5. 7. 1945, I/46, s. 2.

²¹⁴ KOŠTÝŘ, Josef V., *Z dějin výroby českého penicilínu*. In: Příspěvky k historii československého chemického průmyslu 22, 1994, s. 28.

Stránky českého tisku přinášejí v celé řadě případů svědectví o rozdílech mezi americkou a českou společností. Tedy alespoň způsobem, jakým byly tyto rozdíly vnímány českými novináři. Několika podobným případům jsem se podrobněji věnoval v předchozích kapitolách. V případě tématu americké armády v západních Čechách se nebylo možné vyhnout ani sledování výskytu případných ideologicky zaměřených útoků ze strany komunistického tisku. Ačkoli komunistický tisk v té době vyzdvihoval především zásluhy Rudé armády, ani ve vztahu k armádě americké ještě nezaujímal nějaká otevřeně nepřátelská stanoviska. Naopak i zde se v prvních poválečných měsících objevuje na adresu americké armády celá řada pochvalných a uznalých slov. Je zcela zjevné, že styl tehdejšího komunistického tisku není ještě zdaleka tak silně antiamericky vyhraněný, jako tomu bylo v pozdějších padesátých letech. Tento fakt je si do jisté míry možno vysvětlit tím, že jako hlavní nepřátelé byli i v očích českých komunistů vnímáni především němečtí fašisté a že americké armádě tehdy ještě nebyla a ani nemohla být upírána role osvoboditele.

V rámci komunisty vydávaných periodik se kromě případu, kdy poděkování odcházející americké armádě bylo použito také jako prostředek ke slovnímu útoku na domácí nepřátele strany (deník Pravda), můžeme současně setkat i se skrytou snahou o poškození obrazu amerických vojáků pomocí nevyváženého zpravodajství. Uvedený způsob mediální manipulace se totiž objevuje na stranách Rudého práva, v němž jsou z jinak nevelkého množství článků věnujících se přítomnosti americké armády v západních Čechách, zastoupeny v převážné míře pouze informace o různých výtržnostech nebo i o některých závažnějších činech amerických vojáků.

12. Resumé

This diploma thesis, entitled “The U.S. Army in Pilsen 1945 and her image in the period press”, studies the various ways in which the then-regional and national press provided information about the presence of the American army in Pilsen. The thesis focuses on the presence of American soldiers in Pilsen in the period starting after the town’s liberation until the time American troops officially left Czechoslovakia in late November 1945. The primary source used consists of periodicals archived by the Studijní a vědecká knihovna plzeňského kraje, Státní oblastní archiv v Plzni, Archiv města Plzně and Národní knihovna České republiky. For individual topics discussing various conflicts, information from materials of the Státní oblastní archiv v Plzni archived in the Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950 fund was used, in addition to newspaper articles.

Within the individual thematic chapters, special attention is paid to some, sometimes also somewhat stereotypical, pictures of how Czech society tended to see the Americans present. Some attention has also been paid to the presence of any potential ideologically coloured attacks on American youth by the Communist press. In spite of the fact that the Communist press clearly preferred the Red Army, it may be stated that during the first post-war months, it did not take an openly hostile viewpoint toward the American Army. However, simultaneously, there is a hidden effort to damage the picture of American soldiers by unbalanced news. There also was a case in which a “thank you” expressed to the Allied American Army was used as a means of verbal attack of the domestic enemies to the party.

13. Prameny a literatura

Použitá periodika:

Hovoří Plzeň, 1945, roč. I.

Lidová demokracie, 1945, roč. I

Nový den, 1945, roč. I.

Pravda, 1945, roč. I.

Právo lidu, 1945, roč. XXXXVIII.

Rudé právo, 1945, roč. XXV.

Stráž českého západu, 1945, roč. I.

Svobodné slovo, 1945, roč. I.

Svobodný směr, 1945, roč I.

Zprávy ONV v Plzni, 1945, roč. I.

Archivní prameny:

Archiv města Plzně, *Sbírka písemností, které předal americký velvyslanec plzeňskému primátorovi dne 5. 5. 2007.*

Státní oblastní archiv v Plzni, *Policejní ředitelství Plzeň 1918 – 1950.*

Literatura:

ARNOLD, James R., *Ardeny 1944 : Hitlerův poslední pokus na Západě*, s. n. 2011.

BANKOFF, George, *Zázračný penicillin*, Praha 1947.

- BARTOŠEK, Karel, PICHLÍK, Karel, *Hanebná role amerických okupantů v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1951.
- BEDNAŘÍK, Petr, CEBE Jan, *Řízení českých médií v letech 1945 – 1948*. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada C - Literární historie, číslo 1 - 4, ročník 51 (2006), s. 32 - 36.
- BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara, *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*, Praha 2011.
- BROOKS, Thomas F., *Hello boys ! : Cesta V. sboru US Army z Louisiany do Plzně*, Praha 1996.
- CAMPBELL, John, *Druhá světová válka*, Praha 1995.
- Dějiny Plzně v datech*, Praha 2004.
- Draze zaplacená svoboda : Osvobození Československa 1944 – 1945*, Sv. II., Praha 2009.
- EISENHOWER, Dwight D., *Invaze do Evropy*, Praha 1994.
- FABIAN, František, *Bibliografie časopisů Západočeského kraje*, Plzeň 1961.
- FOUD, Karel, JÍŠA, Milan, ROLLINGER, Ivan, *500 hodin k vítězství*, Cheb 2011.
- GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české XV. b. 1938 – 1945*, Praha - Litomyšl 2007.
- HÁJKOVÁ, Jana, *Bibliografie Plzně*, Sv. I., Plzeň 1995.
- HASKEW, Michael E., *Organizace a bojiště západních spojeneckých vojsk ve 2. světové válce*, Praha 2011.
- HILTON, Christopher, *Hitlerova olympiáda*, Praha 2008.
- CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka*, Sv. III., Praha 1993.
- JAKL, Tomáš, *Květen 1945 v českých zemích*, Praha 2004.
- JANDOVÁ, Lenka, *Pobyt americké armády v Plzni v roce 1945 (dobové fotografie a dokumenty)*, Plzeň 1995.

- KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945 – 1948*, Praha 1991.
- KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan, *O cenzuře v Československu v letech 1945 – 1956*, Praha 1994.
- KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha - Plzeň 1996.
- KLUSÁKOVÁ, Luďa, *Stereotyp nebo obraz druhého?* In: Luďa Klusáková, (ed.), *Obraz druhého v historické perspektivě*. Studia historica XLI, AUC - Philosophica et historica 1/1995, Praha 1997, s. 7 - 10.
- KLUSÁKOVÁ, Luďa, KŘÍŽOVÁ, Markéta, KUBIŠ, Karel, ŘEZNÍK, Miloš, TINKOVÁ, Daniela, *Namísto úvodu: „My“ a „oni“ - náčrt teoretické reflexe problematiky*. In: Kubiš, K. (ed), *Obraz druhého v historické perspektivě II. Identity a stereotypy při formování moderní společnosti*. Studia historica LII, AUC Philosophica et historica 5/1999, Praha 2003, s. 11 - 28.
- KOKOŠKA, Stanislav, *Ztracené vítězství : Operace amerických jednotek na českém území*. In: *Nultá hodina? Československo na jaře 1945 ve strategických souvislostech*, Praha 2011, s. 35 - 55.
- KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr, *Dějiny českých médií 20. století*, Praha 2010.
- KOŠTÝŘ, Josef V., *Z dějin výroby českého penicilínu*. In: *Příspěvky k historii československého chemického průmyslu* 22, 1994.
- MATLOFF, Maurice, *Dějiny americké armády*, Praha 1999.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Druhá světová válka*, Praha 2003.
- PATTON, George S., *Válka mýma očima*, Praha 1992.
- PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře : Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995.
- ROUČKA, Zdeněk, ... *A přinesli nám svobodu*, Plzeň 2005.
- RUSH, Robert, *Americká pěchota za 2. světové války*, Brno 2009.
- TINDALL, George B., SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 1996.

ULRYCHOVÁ, Marta, *Obraz amerického vojáka - osvoboditele ve vzpomínkovém vyprávění obyvatel Plzně a okolních obcí*. In: Genius loci českého jihozápadu. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje: Katedra českého jazyka a literatury ZČU, 2006, s. 9 - 28.

VYSOKÁ, Ludmila, *Soupis periodik vydávaných v Plzni 1835 – 1974*, Plzeň 1983.

WASKA, Karel, BYSTRICKÝ, Vladimír, *Americká armáda 1945 : Osvobození Západních Čech ve fotografiích a dokumentech*, Plzeň 1990.

WASKA, Karel, *Západočeské archivní prameny k osvobození západních Čech americkou armádou*. In: Národní odboj a politické, kulturní a vojenské aspekty osvobození Plzně a západních Čech americkou armádou. Plzeň: Sborník Západočeské univerzity v Plzni a USIS Prague, 1996, s. 103 – 111.